

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

“Det ger mig något i hjärtat att bara komma dit”

En kvalitativ studie om frivillighetsorganisationerna betydelse för den hemlösa, med ett fokus på hur hemlöshet påverkar självbilden och det sociala kapitalet hos en individ.

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Termin VT 2021

Författare: Cecilia Karlefäldt & Fanny Bygdén

Handledare: Maimuna Abdullahi

Antal ord: 16 661

Abstract

Titel: "Det ger mig något i hjärtat att bara komma dit" - En kvalitativ studie om frivillighetsorganisationerna betydelse för den hemlösa, med ett fokus på hur hemlöshet påverkar självbilden och det sociala kapitalet hos en individ.

Författare: Cecilia Karlefäldt & Fanny Bygdén

I denna studie var syftet att dels undersöka hur den hemlösa upplever sin situation som hemlös, och dels vilken roll frivillighetsorganisationer spelar i hemlösas liv. I studien har vi analyserat hur hemlöshet som fenomen påverkar individens självbild, det sociala kapitalet samt känsla av socialt sammanhang. Vi genomförde fem semistrukturerade intervjuer med individer som bär på upplevelser av akut hemlöshet, och som under deras tid som hemlös har haft kontakt med en frivillighetsorganisation. För att besvara studiens syfte och frågeställningar har vi analyserat intervjuerna med hjälp av tematisk analys. Analysen byggde på en teoretisk ram bestående av teorin KASAM och de teoretiska begreppen självbild, självkänsla och socialt kapital. Resultatet av vår studie visade på att fenomenet hemlöshet är ett tillstånd som utsätter individens självbild och självkänsla för hot och kan således komma att påverka individens självbild negativt. Vidare kom vi fram till att frivillighetsorganisationer har en stor roll för de individer som medverkat i vår studie. Organisationerna har bidragit med en social gemenskap, ökat individernas känsla av sammanhang samt socialt kapital.

Nyckelord: Hemlöshet, frivillighetsorganisation, KASAM, socialt kapital, självbild.

Innehållsförteckning

Förord	5
1. Inledande problemformulering	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Studiens relevans för socialt arbete	7
1.4 Avgränsning	7
1.5 Disposition	8
2. Bakgrund	8
2.1 Hemlöshet i Sverige	8
2.2 Hemlöshet som ett flerbottnat socialt problem	9
2.3 Frivillighetsorganisationernas roll	9
2.4 Begreppsförklaringar	10
2.4.1 Hemlöshet	10
2.4.2 Social hemlöshet	11
2.4.3 Strukturell hemlöshet	11
2.4.4 Frivillighetsorganisationer	11
3. Tidigare forskning	12
3.1 Hemlösas självbild och socialt kapital	12
3.2 Hemlöshetens innebörd	14
3.3 Diskursanalys hemlöshet	15
3.4 Frivillighetsorganisationers roll - hemlöshet	16
3.5 Sammanfattning tidigare forskning	16
4. Teoretiskt ramverk och begrepp	17
4.1 Självkänsla och självbild	18
4.2 Socialt kapital	19
4.3 Känsla av sammanhang (KASAM)	20
5. Metod och metodologiska överväganden	21
5.1 Val av metod	21
5.2 Hur vi ser på världen - ontologi	22
5.3 Urval	22
5.4 Konstruktion av intervjuguide	23
5.5 Genomförande av intervjuer	24
5.6 Bearbetning av intervjuer	24
5.7 Analysmetod	25
5.8 Studiens tillförlitlighet	25
5.9 Forskningsetiska överväganden	27
5.10 Arbetsfördelning	30
6. Resultat och analys	31

6.1 Livet som hemlös	31
6.1.1. Hemlöshet och självbild	31
6.1.2 Ensamhet och gemenskap	35
6.1.3 Kontakten med myndigheter	36
6.2 Frivillighetsorganisationernas betydelse	38
6.2.1 Socialt kapital	38
6.2.2 Känsla av sammanhang	40
7. Slutsatser och avslutande diskussion	42
Referenslista	46
Bilaga 1 - Informationsbrev	50
Bilaga 2 - Intervjuguide	59

Förord

Vi vill tacka våra respondenter som valde att delta i vår studie. Vi är väldigt tacksamma och känner oss väldigt ödmjuka inför att vi har fått ta del av era utsagor gällande era livssituationer och erfarenheter. Utan er hade vi inte kunnat genomföra denna studie.

Vi vill även tacka de frivillighetsorganisationer som har varit behjälpliga i att sprida vårt informationsbrev vidare så att vi har kunnat få kontakt med vår målgrupp. Utan er hjälp hade vi inte fått kontakt med våra respondenter, framförallt på grund av att vi har varit begränsade till digitala möten i och med Covid-19.

Vi vill också ta tillfället i akt att tacka varandra för ett mycket gott samarbete genom hela processen.

Sist men inte minst vill vi även tacka vår handledare Maimuna Abdullahi som har varit ett tryggt stöd under processens gång och varit behjälplig med både vägledning och råd.

1. Inledande problemformulering

Hemlöshet är ett växande problem i Sverige och har under flera år varit aktuellt i samhällsdebatten (Stadsmissionen 2019). En bostad är en trygghet som alla i Sverige har rätt till, och en förutsättning för att tillgodose en individs grundläggande behov (Boverket 2020). Detta tydliggörs i Regeringsformen 1kap 2§ *“Särskilt ska det allmänna trygga rätten till arbete, bostad och utbildning samt verka för social omsorg och trygghet och för goda förutsättningar för hälsa.”*. Länsstyrelsen (2015) är inne på samma spår och förtydligar hur tryggheten som kommer med att ha en ordnad bostad är en del av en individs grundläggande behov. Det är en förutsättning för vila och sömn, matlagning och personlig hygien. Utan en ordnad bostad kan det bli svårt för en individ att försörja sig - sköta sina studier eller arbete (ibid). Således kan vi se att hemlösheten besitter en djup personlig dimension. Vidare har vi sett att hemlöshet inte bara är ett socialt problem med djupa historiska rötter, det har också lyfts upp som en brännande fråga i världens rikaste välfärdsdemokratier (Swärd 2021). Trots att hemlöshet under flera år har lyfts fram som ett socialt problem, dels av Socialstyrelsen men också inte minst av civilsamhället och dess organisationer som arbetar för människor i utsatthet, växer fenomenet.

I Sverige samarbetar ett flertal frivillighetsorganisationer med Sveriges kommuner i arbetet mot hemlöshet. Flertalet frivillighetsorganisationer ger kontinuerligt ut hemlöshetsrapporter utifrån deras aktuella upplevelse och erfarenhet av situationen i Sverige. Där kommunens ansträngningar inte når ända fram, tar flera olika frivillighetsorganisationer vid. I statens offentliga utredning (SOU 1993:82) gällande frivilligt socialt arbete betonas hur dessa aktörer är ett utmärkt komplement till socialtjänsten. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2013) betonar icke-statliga organisationer som viktiga aktörer när det gäller bland annat mänskliga rättigheter och fattigdom. I Sverige finns ett hundratals icke-statliga organisationer som på olika sätt arbetar för att förbättra villkoren för människor som lever i utsatthet. Deras roll i samhället innefattar många gånger också att skapa opinion för rättvisa och delaktighet (ibid). Sammantaget går det att

dra slutsatsen att frivillighetsorganisationerna har en viktig roll att spela i det svenska samhället och i arbetet mot hemlöshet.

Vi har tidigare lyft hur fenomenet hemlöshet engagerar civilsamhället, myndigheter och frivillighetsorganisationer. Till denna grupp tillkommer också ett engagerat forskarsamhälle. Det har länge bedrivits forskning i syfte att förklara hemlöshetens innebörd för den enskilde (Swärd 2008). Vi kan dock se att den publicerade forskningen allt för ofta har ett uppifrånperspektiv vilket innebär att de enskilda rösterna inte hörs. Således kan vi även se en avsaknad av ett brukarperspektiv på frivillighetsorganisationernas arbete. Detta ämnar denna studie att belysa.

1.2 Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet i studien är att dels undersöka hur personer som är hemlösa upplever sin livssituation, och dels vilken roll frivillighetsorganisationer spelar i hemlösas liv. Som en del i det övergripande syftet ingår att analysera hur hemlöshet som fenomen påverkar individens självbild, det sociala kapitalet samt känsla av sammanhang. Studien kommer att utgå utifrån följande frågeställningar:

- Hur upplever hemlösa sin livssituation?
- Hur kan självbilden se ut hos de hemlösa individerna?
- Vilken betydelse upplever den hemlöse att frivillighetsorganisationen har haft i hans liv?

1.3 Studiens relevans för socialt arbete

Kärnan i det sociala arbetet är att verka för en social förändring, såväl på en strukturell nivå som ner på individnivå. Det handlar således om att både lyfta och stärka enskilda individer samt att kämpa för social rättvisa (Akademikerförbundet SSR 2014). Ett sätt att driva detta sociala förändringsarbete på kan exempelvis vara genom kunskapsproduktion.

Som vi tidigare har nämnt har vi kunnat notera att den publicerade forskningen på det sociala problemet hemlöshet ofta har belysts utifrån ett makroperspektiv. Vi har även kunnat se att det saknas forskning kring betydelsen

av frivillighetsorganisationers arbete för hemlösa utifrån ett brukarperspektiv. Med denna studie ämnar vi att lyfta individuella livshistorier som i sin tur belyser den flerdimensionella utsattheten som hemlöshet innebär för den enskilde, samt den betydelse frivillighetsorganisationer kan ha för den hemlösa. Med bakgrund i komplexiteten av fenomenet hemlöshet och hur individuell vägen in i hemlöshet är vill vi hävda att denna studie är av relevans för det sociala arbetet. För att få till en förändring behöver både äldre och nyare kunskap lyftas fram i ljuset. Vi anser därför att denna studie är av vikt då den bidrar med kunskap som tidigare har saknats inom hemlöshetsforskningen. Då hemlöshet är ett växande socialt problem, vill vi med denna studie även bekräfta den tidigare forskningen och därav belysa vikten av att synliggöra de enskilda individernas röster.

1.4 Avgränsning

Vi har i denna studie avgränsat oss till att undersöka personer som idag inte befinner sig i akut hemlöshet. Detta val är baserat dels på den etiska aspekten, som diskuteras mer ingående i metodkapitlet men också på grund av de svårigheter som kan uppstå i uppsökandet av respondenter i den målgruppen. Vi använder begreppet hemlöshet genomgående i studien och menar med det personer som har erfarenhet av att befinna sig i akut hemlöshet men idag har olika grader av ett mer stabilt boende.

1.5 Disposition

Efter uppsatsens inledande kapitel fortsätter vi med ett bakgrundskapitel där vi kommer dyka djupare ner i ämnet vi ämnar studera. Därefter följer en redogörelse för den tidigare forskningen på området. Vi har kategoriserat den tidigare forskningen som vi kommer att presentera med relevanta underrubriker. Efter det följer en presentation av de teorier vi har valt att använda i analysen av vår empiri; teorier om självbild, socialt kapital samt KASAM (känsla av sammanhang). Vidare kommer en redogörelse för studiens metod. Detta metodkapitel inleds med avsnittet "val av metod" där vi motiverar studiens metodologiska inriktning för att sedan gå vidare till metodens olika steg. Uppsatsen avslutas med en resultatanalys, där vi lyfter fram de huvudsakliga resultaten som har framkommit i empirin. Vi väver sedan ihop uppsatsen med en avslutande diskussion.

2. Bakgrund

2.1 Hemlöshet i Sverige

Enligt FN:s mänskliga rättigheter, artikel 25, har alla rätt till en bostad (Förenta Nationerna 2008). Detta klargörs också i 1 kap 2§ i Regeringsformen, där vår grundlag tydligt fastslår att allmänheten bland annat ska trygga rätten till bostad för den enskilde (SFS 2018:1903). Med dessa två tunga argument i bakgrunden kan man ställa sig frågande till hur det kommer sig att Sverige ännu inte har någon nationell strategi gällande arbetet med hemlösa idag (Stadsmissionen, 2020).

Kommunerna har idag huvudansvaret för planering och genomförandet av bostadsförsörjningen (Boverket 2019). Socialstyrelsen kartlägger hemlösheten i Sverige och tar fram underlag och stöd till kommunerna i deras arbete att motverka hemlöshet. Kartläggningarna har genomförts var sjätte år sedan 1993. Utifrån Socialstyrelsens (2017) senaste nationella kartläggning om hemlöshetens omfattning och karaktär i Sverige, anses det vara över 33 000 människor som är hemlösa i Sverige. Detta antal visade inte på någon förbättring sedan kartläggningen från 2011. Socialstyrelsen (2017) är dock tydliga med att deras kartläggning endast bör ses som en övergripande bild av antalet hemlösa i Sverige, då grupper som exempelvis papperslösa inte ingår. Det kan således finnas fler hemlösa i Sverige i dagsläget än vad rapporten anger. Stadsmissionen (2020) kritiserar därav avsaknaden av en nationell strategi och trycker på vikten av en hemlöshetspolitik som förenar landets kommuner. Man vill se ett gemensamt arbete som driver lösningsfokuserade diskussioner.

2.2 Hemlöshet som ett flerbottnat socialt problem

En bostad är mer än bara ett fysiskt rum eller en geografisk plats (Svärd 2021). Att förlora ett hem innebär ofta en allvarlig förlust av såväl en livsmiljö som vanor, känslor och sinnesintryck. I det innersta handlar det om identitet, gemenskap, tillhörighet, närhet och trygghet (ibid). Som exempel menar Svärd (2004) på att hemlösa, som följd av deras utsatta livssituation, ofta har svårt att behålla och bevara tidigare relationer (ibid). Hemlöshet kan således innebära en känsla av ensamhet och social utestängning (Giddens & Sutton 2014). Vidare

menar Christakis & Fowler (2010) att känslan av ensamhet är raka motsatsen till relationer och samhörighet. Ensamhet är en känsla av att inte höra till någon eller någonstans (ibid). Hemlöshet är således inte bara ett samhällsproblem, fenomenet besitter även en djupbottnad personlig dimension (Swärd, 2021).

Vidare menar Swärd (2021) att hemlöshet, likt andra samhällsproblem är tätt förknippat med samhällsutvecklingen. Historiskt sett har människor ställts på bar backe på grund av olyckor, försörjningssvårigheter eller annan personlig problematik. Det har långt före vår tid varit ett gissel för samhällen och dess medborgare. Vissa grupper har inte givits möjligheten att hävda sig i kampen om utrymme, positioner och platser i rummet. Behovet av skydd mot väder och vind och fiender har dock sedan urminnes tider varit ett grundläggande behov (ibid).

Swärd (2021) hävdar att hemlöshet på många sätt är en gåta. Boende och boendemiljön har länge lyfts fram som en grundläggande social rättighet. Trots det har vi ännu inte lyckats utrota problemet (ibid). Det är ett fenomen som än idag inte har några enkla lösningar eller svar. Andersson (2000) menar på att varje hemlös människa bär på sina egna individuella upplevelser och känslor. Andersson (ibid) beskriver vidare att det finns många vägar in i hemlöshet, och att det både kan grunda sig i individuella eller strukturella faktorer. Han menar därför på att åtgärderna för att motverka hemlöshet bör vara både individuella och strukturella (ibid).

2.3 Frivillighetsorganisationernas roll

Enligt Nordfeldt (2000) har frivillighetsorganisationer ända sedan 1800-talet haft en stor betydelse i arbetet för att motverka hemlöshet, och ända sedan 1990-talet har man talat om dessa organisationers viktiga roll i samhället.

Frivillighetsorganisationer har således en historia av att driva en rad olika verksamheter inriktade till hemlösa (ibid). Olsson (2008) beskriver att frivillighetsorganisationer har en stor roll för hemlösa då de i deras verksamheter bland annat erbjuder sociala insatser och en fristad att befinna sig och återhämta sig på. Stadsmissionen (2017) menar även på att frivillighetsorganisationer, genom deras öppna verksamheter, inte endast bidrar med mat, värme, vila och en trygg miljö att befinna sig i, utan även ger förutsättningar för hemlösa att knyta an

till människor och skapa tillitsfulla sociala relationer. Genom dessa sociala relationer, ökar således förutsättningarna för de enskilda individerna att bli tillgodosedda med det stöd och den vägledning de behöver för att bygga upp ett socialt nätverk, vilket kan öka förutsättningarna för den enskilde att förändra sin livssituation (ibid).

2.4 Begreppsförklaringar

Nedanför följer kortfattade definitioner av olika begrepp som förekommer i studien.

2.4.1 Hemlöshet

I denna studie har vi valt att använda oss av Socialstyrelsens definition av vad hemlöshet är. Socialstyrelsens (2017) definition av hemlöshet delas upp i fyra kategorier;

Situation 1: Akut hemlöshet

Individen är hänvisad till akutboende, härbärke, jourboende, skyddade boende eller motsvarande. Hit hör också individer som sover i offentliga lokaler, utomhus eller i trappuppgångar, tält, bilar eller motsvarande.

Situation 2: Institutionsvistelse eller stödboende

Individer i denna grupp är antingen intagen på en kriminalvårdsanstalt eller hem för vård och boenden (HVB), ett familjehem, en SiS-institution eller bor på ett stödboende som drivs av socialtjänst/hälso- och sjukvården. Individen ska flytta därifrån inom tre månader efter mätveckan, men har ingen egen bostad ordnad inför flytten. Hit räknas också de personer som är planerade för utflytt men som är kvar på grund av att de inte har en egen bostad ordnad för sig.

Situation 3: Långsiktiga boendelösningar

Individer som bor i en av kommunens (socialtjänsten) ordnade boendelösningar på grund av att personen inte får tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Exempelvis försökslägenhet, träningslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt eller motsvarande. Dessa boendelösningar är förenade med någon form av hyresavtal eller kontakt, samt tillsyn och särskilda villkor eller regler.

Situation 4: Eget ordnat kortsiktigt boende

Individen bor tillfälligt och kontraktslöst hos vänner, familj eller har ett tillfälligt (max tre månader efter mätveckan) inneboende- eller andrahandskontrakt hos en privatperson (ibid).

2.4.2 Social hemlöshet

Social hemlöshet innebär att individen har en problematik som exempelvis ett beroende eller psykisk ohälsa. Individer som befinner sig i social hemlöshet har möjligheten att få hjälp och stöd av socialtjänsten enligt Socialtjänstlagen, exempelvis i form av stödboende (Stadsmissionen 2020).

2.4.3 Strukturell hemlöshet

Strukturell hemlöshet innefattar individer utan social problematik som inte kan ta sig in på en ordinarie bostadsmarknaden av egen kraft. Denna grupp har inte samma möjlighet till stöd enligt Socialtjänstlagen, de erbjuds endast akuta insatser (ibid).

2.4.4 Frivillighetsorganisationer

Enligt myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2013) saknas en exakt definition av begreppet frivillighetsorganisationer. Det anses vara ett samlingsbegrepp för idéburna organisationer som verkar i samhället med ett syfte att arbeta utifrån flera idéer och ändamål utan att ha någon ekonomisk vinning (ibid).

I denna studie utgår vi dock utifrån Blennbergs (1993) definition. Han menar på att frivillighetsorganisationer är ett samförstånd som bland annat;

- har bildats utifrån gemensamma idéer/intressen
- har en viss offentlig karaktär samt organisatorisk form
- kan skapas och avslutas utan beslut från myndigheter
- bygger på frivillig anslutning och ett personligt medlemskap
- inte ämnar till privatekonomisk vinst (ibid).

Då frivillighetssektorn inrymmer flera olika verksamheter, organisationer och insatser som inriktar sig till flera olika grupper, har vi i denna studie även valt att begränsa oss till frivillighetsorganisationer med en social inriktning. Detta

innefattar de frivillighetsorganisationer som har ett fokus på socialt arbete och som genom deras insatser ämnar att öka välfärden och välmåendet för de individer och/eller grupper som de i deras arbete kommer i kontakt med (Nordfeldt 1999).

3. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer vi att redogöra för den tidigare forskning som berör olika aspekter av hemlöshet. Vi har tematiskt kategoriserat vår tidigare forskning i fyra avsnitt. Vi kommer först att redogöra för den forskning som rör hemlösas självbild och socialt kapital för att sedan gå vidare till en studie som belyser innebörden av hemlöshet för män respektive kvinnor. Därefter lyfter vi en diskursanalytisk studie om hur hemlöshet porträtteras och avslutar med ett kapitel om frivillighetsorganisationers roll för hemlösa.

För att hitta tidigare forskning använde vi oss av Göteborgs Universitetsbiblioteks databas "supersök" samt google scholar. Till hjälp har vi använt oss av sökorden: homeless, homelessness, social capital, social context, social network, self-concept, self-perception & self-image, voluntary organizations & organizations. Vi har även använt oss utav de svenska sökorden: hemlösa, hemlöshet, socialt kapital, socialt sammanhang, socialt nätverk, självbild, självuppfattning, självsyn, frivillighetsorganisationer och organisationer. Sökorden har kombinerats på olika sätt för att möjliggöra bästa möjliga träffar som gagnar vårt ändamål.

Forskningen som kommer att presenteras har både en anglosaxisk- samt nationell kontext, då vi anser att de studier som gjorts anglosaxiskt även går att applicera på vår studie med avsikt att öka vår förståelse för det valda ämnet. Vi har motiverat vårt val att ta med forskning som är gjord utanför Sverige med argumentet att vårt fokus ligger på de hemlösas självbild, känsla av sammanhang och socialt kapital. Dessa faktorer anser vi är oberoende av landsgränser och av den anledningen relevant för oss i denna studie.

3.1 Hemlösas självbild och socialt kapital

Att livet som hemlös kan komma att påverka ens självbild negativt är något som *Boydell, Goering och Morrell-Bellai (2000)* konstaterar i sin studie. Forskarna har använt sig av en kvalitativ metod bestående av 29 djupintervjuer med hemlösa i Kanada. Syftet med studien var att undersöka på vilket sätt hemlöshet påverkar hemlösas föreställningar om sig själva och sin personliga identitet. Genom att respondenterna fick reflektera över sin självbild och identitet över tid kunde forskarna dra slutsatsen att synen på sig själv och sin identitet är under ständig utveckling. Forskarna beskriver utvecklingen som en process som påverkas av yttre faktorer. Boydell et.al menar vidare på att identitet och synen på sig själv är något som formas och konstrueras i mötet med andra människor. Studiens resultat visar dock på att hemlöshet påverkar hemlösas föreställningar om sig själva och sin personliga identitet negativt. I studien konstaterar Boydell et.al att hemlöshet handlar om mer än att inte bara ha någonstans att bo, utan att det även handlar om att individer, som följd av att ha blivit hemlösa, förlorar deras känsla av identitet, självvärde och självförmåga. Boydell et.al menar på att när saker som oftast hjälper en att identifiera sig själv går förlorat, som t.ex. ett hem, relationer och arbete, påverkar det både individens självkänsla, självbild och identitet något enormt. Författarna menar även på att avsaknaden av ett socialt nätverk också har en betydlig negativ påverkan på den hemlöses självbild och identitet (ibid).

För att belysa och undersöka hemlösa mäns upplevelse av social isolering har *Lafuente & Lanes (1995)* genomfört en kvalitativ studie baserad på intervjuer med 10 hemlösa män i USA. Lafuente & Lanes syfte var att bidra med ett större perspektiv på hemlöshet - då hemlöshet inte endast innebär en brist på mat, kläder och läkemedel, utan även kan innebära en avskildhet från samhället genom brist på sociala relationer och således även socialt nätverk. Utifrån studiens intervjuer och resultat klarlägger Lafuente & Lanes att den hemlöses liv består av erfarenheter av avvisande, osäkerhet och social isolering. **Avvisande** i den mening att respondenterna känner sig övergivna av sina familjemedlemmar, släkt och vänner; **osäkerhet** i den mening att respondenterna inte vet hur nästa dag kommer att se ut, samt erfarenheter av **social isolering** på grund av bortkopplingen från deras familj, vänner, andra hemlösa och från andra människor i samhället. Lafuente & Lanes (ibid) kom därav fram till att social isolering och således brist

på sociala relationer och sociala nätverk kan utveckla en negativ självbild hos den hemlöse. Som en följd av detta konstaterar författarna vidare att hemlösa tydligt blir beroende av institutioners stöd som t.ex. sjukhus och härbärgen (ibid).

Cheff & Oliver (2012) redogör i deras studie istället för hur unga hemlösa kvinnor kan öka sitt sociala kapital, genom att uppnå en känsla av tillhörighet och bilda positiva relationer till människor och platser. Studien består av åtta kvalitativa intervjuer med unga hemlösa kvinnor i Kanada. Forskarna använder sig även av Robert Putnams definition av socialt kapital; "de funktioner i social organisering - såsom nätverk, normer och socialt förtroende, som främjar samordning och samarbete för båda parter" för att således bidra med en djupare förståelse av det valda studieämnet. Cheff & Olivers syfte var att undersöka hur hemlösa unga kvinnor bildar anknytningar och därmed samlar in socialt kapital utanför kärnfamiljen. Studien visar således på möjligheterna för hemlösa att göra detta på olika sätt; genom att knyta an till andra familjemedlemmar, tjänsteleverantörer såsom t.ex. socialarbetare, sociala nätverk online eller genom att knyta an till andra hemlösa på gatan eller på härbärgen. I studien konstaterar de därav vilken innebörd socialt kapital och känsla av tillhörighet har för unga kvinnors förmåga att överleva och trivas i livet som hemlös, samt för deras hantering av stress, depression, hälsa och självförmåga. Resultaten i studien visar på att kombinationen av stödjande människor, oavsett om det är en släkting, socialarbetare eller ett socialt nätverk online, kan skapa förutsättningar för hemlösa som saknar socialt kapital att bygga upp sitt sociala kapital och sitt självförtroende. En ökning av socialt kapital kopplat till en övergripande känsla av tillhörighet kan därmed, enligt Cheff & Olivers slutsatser, hjälpa hemlösa ungdomar att stabilisera sin situation samt att underlätta förutsättningarna för att återintegreras i samhället (ibid).

Vidare på detta spår har *Walsh & Bell (2015)* undersökt vad för social betydelse härbärgen kan ha för hemlösa män. I studien använder sig författarna av en kvalitativ metod bestående av deltagande observationer och intervjuer med tio stycken hemlösa män som vid tidpunkten bodde på ett härbärke i Kanada. Forskarnas syfte var att undersöka männens uppfattningar om hur tillhörighet potentiellt kan förhindra social utfrysning och motverka stigmatisering. Studien diskuterar också, som tidigare ovannämnda studier, hur hemlöshet och avsaknad av socialt stöd kan komma att påverka både sin självbild och sin syn på sin

identitet negativt. Walsh & Bell menar därmed på att deras studie bl.a. belyser att hemlöshet är ett väldigt komplext fenomen, och handlar mer om frånvaron av stöd och inkludering i samhället än frånvaron av skydd och bostad. Studiens resultat visar således på vilken positiv inverkan vistelsen på ett härbärke kan ha för hemlösa. Utifrån studien blir det tydligt att människans känsla av tillhörighet, självkänsla och egenvärde påverkas positivt i och med de sociala relationer och den gemenskap som skapas på härbärgen. Vissa respondenter uppgav till och med att de inte ville lämna härbärgen när de fick möjlighet på grund av deras relationer där, samt på grund av en rädsla att de inte skulle bli förstådda av människor i den "riktiga" världen. Således belyser Walsh & Bell att det finns platser där hemlösa kan känna tillhörighet och inte behöver känna sig socialt utfrusna och/eller stigmatiserade (ibid).

3.2 Hemlöshetens innebörd

I rapporten *Ett offentligt liv* (2006) redogör Anna Olbers och Marika Holmberg för upplevelsen av hemlöshet för män respektive kvinnor. Rapporten är en antologi som samlar forskare och praktiker i en FoU-cirkel kring hemlöshet.

Olbers och Holmberg bidrar i antologin med varsin studie, båda med fokus på innebörden av att vara hemlös utifrån ett brukarperspektiv. Olbers och Holmberg har båda använt sig av en kvalitativ metod, de har använt sig av samma intervjuguide, i tematiserade djupintervjuer, med syftet att jämföra sina resultat. Studiernas syfte har inte varit att göra resultatet representativt för gruppen hemlösa, utan man har strävat efter att lyfta unika livshistorier. Olbers har gjort djupintervjuer med två kvinnor och valt att använda sig av ett historiskt perspektiv på kvinnlighet samt genusteori i analysen av empirin.

Olbers (2006) kommer i sin studie fram till att en hemlös kvinna själv tillskriver sig ett stigmatiserande och avvikande beteende. Gemensamt för respondenterna är att de uppger att de saknar förtroende för samhällets hjälpsystem och att insatser har funnits till hands men att dessa inte har varit på deras villkor. Vidare kommer Olbers (2006) fram till att som kvinna och hemlös är man särskilt utsatt då det alltid finns en rädsla för övergrepp. Kvinnorna i studien uppger också att de tampas med de gamla kvinnliga idealen, de upplever att de avviker och nedvärderas oavsett hur de beter sig. Att inte ha ett eget hem

innebär att man måste planera timma för timma, man lever sitt privata liv i det offentliga (ibid).

Likt Olbers har Holmberg (2006) gjort djupintervjuer med tre män och använt sig av Goffmans teorier om stigma för att förstå sitt empiriska material. Studien visar på att hemlöshet är starkt förknippat med en utsatthet, ensamhet och ett utanförskap. Männerna kämpar med dålig självkänsla och känslan av att vara mindre värdig en plats i samhället, något som de förknippar med avsaknaden av en egen bostad. Holmberg (2006) lyfter fram problematiken med den romantiserade bilden av hemlösa män som individer som lever sitt liv fritt från krav och anpassningar till samhällets normer. Holmberg menar på att den bilden av hemlösa är mycket förenklad och att det snarare är så att denna grupp ständigt försöker anpassa sig till sin situation som hemlös. Gemensamt för männen i Holmbergs studie var svaren kring vad ett hem betyder: en egen bostad är starkt förknippat med trygghet och en god självkänsla (ibid).

3.3 Diskursanalys hemlöshet

Hans Swärd (2001) genomförde en diskursanalys med syftet att undersöka porträtteringen av hemlösa och på hur nöd porträtterades. En dokumentanalys gjordes av svenska dagstidningar och myndigheters- och frivillighetsorganisationers informationsmaterial om hemlöshet. Swärd gör också en analys av 1990-talets särskilda hemlöshets kampanjer.

Artikeln lyfter fram frivillighetsorganisationer och hur de porträtterar de hemlösa och deras nöd. Swärd konstaterar att beroende på vart källan är verksam - i detta fall i de enskilda mötena med klienter, speglas deras bild av upplevelsen. De kommunicerar ut erfarenhetsbaserad kunskap inom sitt fält. Swärd menar att materialet från dessa organisationer är en bild av deras och dess gästers verklighet.

Genom bilder har hemlösa och nöd porträtteras sedan 1800-talet. Swärd menar att en viktig aspekt av frågan handlar om vem som ska ha rätten att beskriva och definiera de fattiga och utsatta människors liv och beteenden i problemtermer. Människor med slitna kläder och tillhörigheter behöver inte vara fel i sak, men täcker endast en liten bild av det komplexa problemet. Swärd lyfter vidare det faktum att bilder på utsatta människor i nöd skapar reaktioner hos allmänheten,

det väcker ett intresse och ibland en vilja att hjälpa. Genom bidrag kan frivillighetsorganisationer fortsätta att bedriva sitt arbete med mindre stöd och inblandning från kommunalt och statligt håll.

Swärd konstaterar i sin avslutande reflektion att alla beskrivningar är en möjlig version - en möjlig beskrivning. Fokus ligger på vikten av reflektion kring de historier vi berättar om fattiga och utsatta människor. Han menar på att de flesta av oss avviker någon gång från det som uppfattas som normalt och att det oftast är tämligen marginella avvikelser, så gäller även för en stor grupp hemlösa. Swärd lyfter också standardhistorien om hemlösa, vilken kan ha som syfte att avlasta oss vanliga från skuld genom att lyfta fram egenskaper hos de andra gör deras utanförskap logiskt, exempelvis missbruk, uppskattar att leva "fågelfria" och så vidare. Kategoriseringen gör det enklare att relatera och förstå fenomenet.

Swärd menar att kunskap som förmedlas via bilder och texter inte är rätt eller fel i förhållande till en neutral kunskap. Han menar på att kontexten är av vikt och att det ständigt finns motsatta krafter som kämpar om att få definiera sanningen. Standardhistorierna spelar en viktig roll, man bör reflektera över de historier vi berättar idag och vilka historier vi tidigare har berättat om de fattiga och utsatta människorna i vårt samhälle (ibid).

3.4 Frivillighetsorganisationers roll - hemlöshet

Nordfeldt (1999) genomförde en studie för att analysera relationen mellan socialtjänst och frivilligorganisationer i Stockholm och Göteborg. Hon valde att fokusera på frivillighetsorganisationers roll för hemlösa och genomförde fallstudier och använde sig av intervjuer och skriftliga dokument av olika slag för att samla in sin empiri. I sin studie redogör hon för att frivillighetsorganisationer ända sedan 1800-talet har haft en stor betydelse i arbetet för att motverka hemlöshet, och att man ända sedan 1990-talet har talat om dessa organisationers växande betydelse och viktiga roll i samhället. Frivillighetsorganisationer har således en historia av att driva en rad olika verksamheter inriktade till hemlösa, och insatserna rör sig om allt från traditionella soppkök till öppna-hus verksamheter under dagen till härbärgen och behandlingshem. I studien konstateras det därav att frivillighetsorganisationer länge har varit en viktig producent av välfärdstjänster i samhället (ibid).

I studien kommer Nordfeldt vidare fram till att det sedan 1990-talet funnits en gemensam syn inom både den offentliga sektorn och bland frivillighetsorganisationer att frivillighetsorganisationer har bättre förutsättningar för att nå ut till hemlösa. Hon konstaterar därmed att de utgör ett komplement till den offentliga sektorn, då de kan nå ut till de individer som inte vill ta kontakt med det offentliga eller har dåliga erfarenheter av sådana kontakter. Nordfeldt menar därför på att frivillighetsorganisationer har en viktig roll i samhället då de fungerar som länkar mellan individer och myndigheter (ibid).

3.5 Sammanfattning tidigare forskning

Den tidigare forskningen som har presenterats påvisar vikten av att känna tillhörighet, och vilka olika tillvägagångssätt och möjligheter det finns för hemlösa att göra det på. Forskningen har även visat på att utvecklingen av ens självbild och självkänsla är en process som påverkas av yttre faktorer, såsom det sociala sammanhang individen rör sig i. Hemlöshet är ett komplext fenomen som inte bara handlar om att inte ha någonstans att bo. Den tidigare forskningen visar också hur hemlöshet riskerar att påverka individers känsla av identitet, självvärde och självförmåga samt ens sociala kapital såsom sociala relationer och socialt stöd. Vidare visar även forskningen på vilken roll frivillighetsorganisationer har haft för hemlösa genom historien. På detta område har vi haft svårigheter att hitta tidigare forskning utifrån ett brukarperspektiv, vilket är av relevans för vår studie. Således resulterade våra efterforskningar av den studien som ovan presenterats. Genom den diskursanalytiska studien kan vi även dra lärdom av hur vi porträtterar hemlösa och hur vi för diskussionen kring hemlöshet. Genom ord och bilder målar vi upp föreställningar av hemlösa och hemlöshet och således kategoriserar vi människor vilket i förlängningen bidrar till en förenklad bild av den komplexiteten det innebär att vara hemlös.

Det är även värt att nämna att en del av forskningen som presenterats ovan är några år gammal. Vi har gjort ett medvetet val att ändå belysa denna forskning med motiveringen att hemlöshet är ett komplext fenomen. Hemlöshet är ett mångfacetterat område som länge har varit föremål för forskning, med olika ingångsvinklar. Genom att redogöra för den sammantagna forskningen har vi

således belyst att detta forskningsområde är väl utforskat på olika sätt och i flera delar av världen. Sammantaget styrker därmed denna forskning vår problemformulering och syfte och ger ytterligare bekräftelse på vilken innebörd socialt sammanhang och känsla av tillhörighet kan ha för den hemlöses självbild, och att detta är av värde att undersöka och fortsätta att bedriva forskning på.

4. Teoretiskt ramverk och begrepp

I följande kapitel presenteras studiens teoretiska ramverk som kommer att ligga till grund för vår analys av studiens empiri. Studien bygger på en socialkonstruktivistisk ansats vilket klargör en teoretisk och analytisk grundinställning till det forskningsområde som vi här behandlar. Giddens & Sutton (2014) menar att den epistemologiska utgångspunkten inom socialkonstruktivism redogör för hur kunskap är socialt konstruerad och dess mening skapas i den sociala interaktionen. Likaså konstrueras och revideras sanningar och företeelser i den sociala interaktionen. Således är förståelsen av ett socialt fenomen beroende av den omgivande kontexten och påverkas av hur det tas emot. Vidare formas mänsklig interaktion av de mer övergripande samhällsnormerna och de värderingar som råder i en viss kontext. Vi har, utifrån antagandet att processerna kring dessa konstruktioner går att beforska (ibid) haft följande utgångspunkter; *självkänsla, självbild, socialt kapital och känsla av sammanhang (KASAM)*.

4.1 Självkänsla och självbild

Cullberg (2005) menar att vårt inre centrum - självet - är det nav som vårt liv kretsar kring. Ordet själv ingår i mängder av kombinationer i vårt vardagsspråk, exempelvis själv-bild, själv-känsla, själv-medvetande och själv-värdering. Således är vårt självbegrepp mångbottnat och självkänslan är starkt förknippad med våra inre självbilder (ibid). Cullberg (2005) beskriver hur självkänsla är något som tidigt utvecklas hos det lilla spädbarnet. Genom uppväxten påverkas självkänslan av omgivningen, framför allt av de personer som befinner sig närmast barnet. Faktorer som påverkar självkänslan är således behovet av att bli sedd och bekräftad, både känslomässigt och i samspelet mellan barnet och den vuxne.

Likaså barnets behov av att bli respekterad och få stöd i att identifiera sina gränser mot omvärlden. Vidare beskriver Cullberg (2005) hur intensivt beroende människan är av nära relationer genom livet. Självobjekt benämns de nära personer som ger oss den spegling och omsorg som krävs för att vi ska utveckla vår självbild och självkänsla. Ofta är barnets första självobjekt föräldrarna för att sedan övergå till andra sociala relationer med barnets stigande ålder. Genom att vi speglar oss i andra söker vi bekräftelse på antaganden om oss själva, blir dessa bekräftade stärker det vår självbild. Likaså skadas självbilden av en negativ spegling. Med stigande ålder blir andra sociala relationer viktigare för självutvecklingsprocessen. I tonåren blir kamratgruppen en desto viktigare referensgrupp. Även som vuxna är vi beroende av vår omgivning för spegling och identifiering av vår självbild (ibid).

Vidare beskriver Cullberg (2005) hur vi använder oss av en uppsättning försvar för att skydda vår självkänsla;

Undvika situationen - om man tror att man riskerar att misslyckas kan man avstå från att pröva. Detta inskränker på personens livsrum.

Sänka förväntningar - Man sänker sina förväntningar på ett visst område i syfte att minska ångesten över ett eventuellt misslyckande.

Skaffa sig ett handikapp - Man skaffar sig en orsak till varför man inte lyckas, exempelvis sjukdom, bakfylla och så vidare.

Jämföra sig nedåt - Man jämför sig med personer man anser vara sämre än sig själv.

Kompensera sig - Man bortser från misslyckandet genom att lägga fokus på något viktigare. Man kan också intala sig att man till exempel inte bryr sig om att man inte lyckades springa en mil på avsatt tid. Man omvärderar sin värdeprofil.

Distansera sig - Om en vän klarar av något man själv inte lyckas med kan man distansera sig från vännen och finna fel på denne.

Bli arg eller våldsam - Man kan brusa upp och högljutt protestera mot situationen. Detta kan ibland också utlösa fysiskt våld (ibid).

Cullberg (2005) menar att livet är oberäkneligt och att vi i många lägen under livets gång konfronteras med maktlöshet. Förmågan att acceptera att vi inte styr vår tillvaro mer än i en begränsad utsträckning är en utmaning. Situationer som hotar att skada vår självkänsla hanterar vi genom vårt självförsvar som ovan

beskrivits. När en individ utsätts för kontinuerliga hot mot självbilden, där självförsvaren tvingas aktiveras, leder det på lång sikt till en skadad självbild (ibid). Självkänslan och självbilden är således något som skapas och utvecklas i det sociala samspelet. Vi påverkar och påverkas av vår omgivning. Befinner vi oss i ett socialt sammanhang som skapar ett upprepat användande av vårt självförsvaret kan vi se oss om efter en ny kontext att passa in i. Vi försöker då skapa nya sammanhang där vi kan slappna av (ibid). När vår unika känsla av själv och vår livsstil stämmer överens leder det till en inre känsla av tillfredsställelse. Dessa ögonblick uppstår sporadiskt då allt stämmer och leder med tiden till att vi kommer närmare målet att bli oss själva (ibid).

4.2 Socialt kapital

Enligt Starrin & Rønning (2011) är socialt kapital, liksom många andra samhällsvetenskapliga begrepp, svårdefinierat och under kontinuerlig utveckling i ständiga debatter. Det har under åren funnits ett flertal teoretiker som har använt sig av och utvecklat definitionen av begreppet. I denna studie kommer dock Bengt Starrin -, professor inom socialt arbete, och Rolf Rønnings, professor inom socialpolitik, definitioner och förklaringar om vad socialt kapital är och hur det kan förstås användas (Starrin & Rønning, 2011).

Enligt Starrin & Rønning (2011) är det vanligt förekommande att socialt kapital ses som ett generellt begrepp för social sammanhållning, social integrering, socialt stöd och sociala nätverk. Starrin & Rønning (2011) menar dock på att socialt kapital handlar om att skapa och upprätthålla tillitsfulla och ömsesidiga sociala relationer. Socialt kapital skapas således genom att människor interagerar med varandra i olika sociala nätverk, där tillit och stöd etableras. Sociala nätverk utgör på det vis de platser där socialt kapital kan utvecklas. De sociala relationer som etableras inom dessa nätverk kan enligt Starrin & Rønning (2011) vara relationer till familj, släkt, vänner, frivillighetsorganisationer eller arbetsplatser. Enligt författarna är det bl.a. den goda viljan, gemenskapen, sympatin, medkänslan och samarbetet som bygger upp ett socialt kapital (ibid).

Starrin & Rønning (2011) betonar att socialt kapital framförallt handlar om de resurser vi får tillgång till genom våra sociala nätverk och således våra sociala

relationer. Ifall vi genom vårt sociala kapital besitter med resurser som vi kan använda oss av när vi behöver hjälp, är det således ett tecken på att vi har ett stort socialt kapital. Socialt kapital med dess sociala relationer behöver dock inte alltid vara positiva, då ens sociala relationer även kan vara destruktiva. Starrin & Rønning (2011) menar dock på att ifall man besitter med ett positivt socialt kapital leder detta till positiva effekter för den enskilde och hens liv. Enligt författarna får individer med socialt kapital bl.a. lättare tillgång till det civila samhället, marknaden och staten. På så sätt menar Starrin & Rønning (2011) att socialt kapital är en välfärdsresurs, då de menar på att socialt kapital tydligt underlättar för individer att ta sig ur en utsatt situation, försörja sig och finna arbete. Starrin (2011) menar även på att sammanhållning och social gemenskap främjar hälsa och motverkar psykisk och fysisk ohälsa.

När vi talar om socialt kapital är det av vikt att nämna att vi alla har olika förutsättningar när det kommer till att införskaffa oss ett socialt kapital. Införskaffandet av ett socialt kapital förutsätter att individer blir accepterade av det civila samhället och får tillgång till olika sociala nätverk (Starrin & Rønning 2011). Meeuwisse & Swärd (2011) menar även vidare på att när individer inte har någon tillgång till de mest grundläggande livsbehoven, är det svårt att införskaffa sig ett socialt kapital, då man befinner sig i ett utanförskap. I denna studie är vi bl.a. intresserade av att undersöka ifall frivillighetsorganisationer har kunnat tillfredsställa våra respondenters sociala behov, och därav underlättat deras införskaffande av ett socialt kapital.

4.3 Känsla av sammanhang (KASAM)

KASAM – känsla av sammanhang är en teori utvecklad av Aaron Antonovsky (2005). KASAM bygger på ett salutogent perspektiv vilket innebär att fokus ligger på de delar av en människas liv som bidrar till hälsa. Antonovsky (2005) menar att människan, i det salutogena perspektivet, befinner sig i en dimension av hälsa och ohälsa, där man lägger fokus på rörelserna mot den friska polen. En situation där en individ kan förstå situationer och livsbetingelser, har förmågan att hantera dessa och samtidigt känna att de har en mening motsvarar ett högt KASAM. Detta, menar Antonovsky (2005) ökar möjligheterna för att en individ

kommer att befinna sig i området kring den friska polen och på så sätt öka livsglädjen och livskvalitén (ibid). Vidare studerade Antonovsky (2005) människors motståndskraft och kommit fram till följande tre delkomponenter, som tillsammans bildar KASAM; *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet*.

Delkomponenten *begriplighet* är kärnan bland delkomponenterna. Den syftar på i vilken utsträckning man upplever inre- och yttre stimuli som förnuftsmässigt gripbara. Det vill säga; ordnad information, sammanhängande, strukturerad och tydlig. Motsatsen till *begriplighet* menar Antonovsky (2005) är kaotisk, oordnad, slumpmässig, oväntad och oförklarlig.

Nästa komponent *hanterbarhet* syftar på till vilken grad man upplever att det står resurser till ens förfogande. Dessa resurser har som syfte att hjälpa till i mötet med alla de påfrestningar (stimuli) som vi utsätts för. Antonovsky (2005) menar att resurserna kan vara något vi själva har kontroll över, alternativt en behörig annan. Denna behörig annan kan exempelvis vara en familjemedlem, en vän, en läkare eller Gud – det är någon man kan räkna med och litar på.

Den sista komponenten, *meningsfullhet* menar Antonovsky (2005) är motivationskomponenten i begreppet KASAM. *Meningsfullhet* syftar till vikten av att vara delaktig – medverkande i alla de processer som skapar såväl ens öde som dagliga erfarenheter. Det innefattar också i vilken utsträckning man känner att livet har en känslomässig innebörd och att en del av de problem och krav som livet innebär är värda att investera energi i och värda engagemang och hängivelse. Har man ett högt värde på denna komponent menar Antonovsky (2005) att när en individ med höga värden på *meningsfullhet*, upplever en olycklig händelse tenderar denne att inte dra sig för att konfronteras med utmaningen, utan vara inställd på att söka mening i den och göra sitt bästa för att med värdighet ta sig genom den.

Vidare menar Antonovsky (2005) att det finns generella motståndsresurser, utöver de tre komponenterna som har en inverkan på individens upplevda känsla av sammanhang. Dessa motståndsresurser har en stärkande och främjande effekt. De har också en inverkan på individers förmåga att hantera de stressorer som livet ställer en inför. Motståndsresurserna kan innefatta exempelvis tryggheten man upplever i sitt sociala stöd eller nätverk. En god tillgång av motståndsresurser

medverkar till att individen upplever ordning i vardagen och detta i sin tur leder till att ohälsa motverkas (ibid).

5. Metod och metodologiska överväganden

5.1 Val av metod

Kvalitativ metod har valts ut för studien då den syftar till att lyfta individuella erfarenheter av det problemområde man ämnar undersöka (Kvale 2014). Vi har genomfört individuella semistrukturerade intervjuer med syftet att låta respondenterna få frihet i sina svar. Bryman (2018) beskriver en semistrukturerad intervju som en uppsättning frågor där ordningsföljden kan variera (ibid). Genom en tematiserad intervjuguide kan dokumentet fungera som ett verktyg med avsikten att klargöra syftet med studien (Kvale 2014). Vi har utgått från vår tematiserade intervjuguide (se bilaga 2) där frågorna inte har haft en bestämd ordning. Följdfrågor har tillkommit i de fall där vi har velat utveckla respondentens svar. Bryman (2018) framhåller den kvalitativa forskningsmetoden är ett viktigt redskap i processen att förstå det sociala verkligheten och dess komplexitet.

Vi ämnade med denna studie att lyfta respondenternas subjektiva upplevelse av hemlöshet. Vårt metodval motiverades av vår strävan att förskaffa oss en djupare och nyanserad förståelse för en mindre grupp individer inom studiens intresseområde. Vi ämnade aldrig att lyfta fram ett mönster som sedan skulle kunna generaliseras till en större grupp i samhället.

5.2 Hur vi ser på världen - ontologi

Ontologi kan beskrivas som läran om hur vi ser på världen, filosofin har två läger; objektivism och konstruktivism (Bryman 2018). Objektivism är en ontologisk ståndpunkt där anhängarna menar att sociala företeelser, de kategorier vi använder i vardagen och deras betydelse existerar och är oberoende av aktörerna.

Omvärlden består av fristående enheter och den sociala kontexten dessa befinner sig i påverkas inte av oss som forskare (ibid).

Konstruktivismens tänkare Piaget menar att sociala företeelser och deras mening är något som påverkas av sociala aktörer (Åsberg 2001). De skapas inte bara i socialt samspel utan de revideras ständigt. Sociala objekt och kategorier är således socialt konstruerade (Bryman 2018). Vi hävdar att vi har en konstruktivistisk ontologisk ståndpunkt. Vi menar att vi som forskare, utan att det är vår intention, påverkar våra respondenter i intervjusituationen. Kvale (2014) beskriver hur kunskap, ur ett konstruktivistiskt perspektiv, produceras i relationen mellan intervjuaren och den som intervjuas (ibid). Vi gör genom hela studien aktiva val genom att vi exempelvis omedvetet ställer vissa följdfrågor. Vi menar också att vi påverkar våra respondenter enbart genom vår interaktion i intervjusituationen.

5.3 Urval

Urval av respondenter i denna studie har gjorts utifrån vad Bryman (2018) benämner som ett målstyrt urval. Detta innebär att man som forskare väljer ut respondenter till sin studie på ett strategiskt sätt utifrån det syfte och de forskningsfrågor som har formulerats. Man kontaktar därav de individer, organisationer eller platser som antas ha kunskap eller erfarenhet om det som man ämnar undersöka i sin studie (ibid).

Utifrån denna studies syfte och frågeställningar är denna studies målgrupp individer med upplevelser av hemlöshet, och som under deras tid som hemlös har haft kontakt med en frivillighetsorganisation. Vi blev snabbt varse om att vi var begränsade i våra möjligheter att uppsöka vår målgrupp, till största del på grund av den rådande pandemin och de restriktioner som följer med denna. Vi har därför varit begränsade till digitala möten under hela studien, och har därav inte kunnat besöka några frivillighetsorganisationer i vårt uppsökande av respondenter. Vi valde av den anledningen att kontakta ett flertal frivillighetsorganisationer via mail med syftet att få hjälp att nå målgruppen. Urvalet kring vilka frivillighetsorganisationer som kontaktades gjordes utifrån vilka frivillighetsorganisationer som genom deras verksamheter möter hemlösa i Sverige. Vi skickade ett mail till stort antal organisationer med vårt informationsbrev (se bilaga 1) och frågade kontaktpersonerna från frivillighetsorganisationerna ifall de kunde vara behjälpliga med att sprida det vidare. Om det fanns ett intresse från frivillighetsorganisationernas sida att vara

behjälpliga med detta, satte de upp informationsbrevet i deras verksamheter och spred det vidare till potentiella respondenter. Om det fanns ett intresse hos respondenterna att delta i vår studie ombads dessa sedan att ta kontakt med oss, alternativt förmedlades respondenternas kontaktuppgifter till oss via frivillighetsorganisationen för att vi skulle kunna ta första kontakten. Etiska aspekter kopplat till detta diskuteras vidare i kapitel 5.9.

I slutändan resulterade urvalsprocessen i fem respondenter, vilka alla stämde överens med vår målgrupp; samtliga bär på erfarenheter av att befinna sig i akut hemlöshet, men har idag olika grader av ett mer stabilt boende. Enligt Bryman (2018) finns det inget krav på antal intervjuer i kvalitativ forskning, utan menar på forskaren bör sträva efter teoretisk mättnad. Detta uppnår man när man som forskare anser att utvidgning av datainsamlingen – t.ex. fler intervjuer, inte kommer att resultera i ny eller värdefull information. Utifrån den tidsram som vi har haft och utifrån rådande pandemi och restriktioner, ansågs det tillsammans med vår handledare vara tillräckligt med fem intervjuer för att på ett lämpligt sätt kunna analysera och besvara våra frågeställningar (ibid). Det går dock att ifrågasätta ifall vi med våra fem intervjuer har uppnått teoretisk mättnad, då det finns en möjlighet att fler intervjuer faktiskt hade kunnat generera ny eller värdefull information.

5.4 Konstruktion av intervjuguide

Intervjuguiden konstruerades med syftet att intervjufrågorna skulle besvara studiens frågeställningar (se bilaga 2). Utifrån studiens syfte och frågeställningar konstruerades därav öppna frågor kring respondentens erfarenhet som hemlös och om dess självbild. Frågorna fokuserade som mest på respondentens erfarenhet av bemötande och om dess kontakt med frivillighetsorganisationen som hen har vistats i. Fokus var även på respondenternas känsla av sammanhang och socialt kapital. Då intervjuerna är semi-strukturerade har intervjufrågorna ställts till samtliga respondenter. Intervjufrågorna är även utformade på så vis att det finns utrymme för följdfrågor utifrån vad respondenten berättar. De frågor som har ställts har formulerats så begripligt och konkret som möjligt för att försäkra att respondenten i högsta mån förstår både intervjuens syfte och frågor. Intervjuerna har därav haft struktur samtidigt som de har varit öppna för att inte styra och leda

respondenten allt för mycket utifrån vår egen förförståelse. Detta att vi gjort med avsikten att förskaffa oss både en djupare och mer nyanserad bild av ämnet (Bryman 2018).

5.5 Genomförande av intervjuer

Varje intervju har inletts med en presentation av oss och syftet med studien. Vi har även säkerställt att varje respondent tagit del av vårt informationsbrev (se bilaga 1) och gått igenom det igen. Detta för att säkerställa och påminna dem om att det faktum att intervjun är frivillig och att de närsomhelst kan avbryta den och återkalla deras medverkan. Efter det har intervjun fortsatt med att respondenterna har fått presentera sig själva med avsikt att få en bra början på intervjun samt för att vi ska kunna placera respondenten i ett visst sammanhang (Bryman 2018).

Utifrån rådande restriktioner på grund av SARS Covid-19 har vi genomfört våra intervjuer digitalt, i form av telefonintervjuer och zoom. Kvale (2014) belyser både för- och nackdelar med datorstödda intervjuer. Dels lyfts det faktum att genom att inte fysiskt vara närvarande förlorar vi som intervjuare möjligheten att läsa av kroppsspråk och känslan i rummet försvinner. Fördelen kan vara att respondenten kan undvika att synas, i de fall det känns obekvämt. Bryman (2018) lyfter också distansen mellan intervjuaren och respondenten som något positivt. Vid fysiska intervjuer finns en möjlighet att respondentens svar färgas av intervjuarens framtoning, kön, klass ect. Vid digitala intervjuer minskar risken för att respondentens svar påverkas av intervjuaren. Vidare väcker digitala intervjuer frågor gällande informationsskydd och konfidentialitet (ibid). Vi har säkerhetsställt att respondenten under intervjutillfället sitter enskilt och känner sig bekväm med att prata fritt med oss. Vi har i början av intervjuerna frågat om det känns okej att vi spelar in samtalet, förklarat syftet med detta och informerat om att det bandade materialet kommer att förvaras säkert och utan åtkomst för utomstående samt att materialet efter studiens avslut kommer att raderas.

5.6 Bearbetning av intervjuer

Efter varje intervju tog vi oss tid till att reflektera över hur intervjun gick och vad som hade sagts. Detta för att kort sammanfatta och få en överblick över varje

intervju. Vi läste även igenom våra fältanteckningar som vi hade fört under intervjuens gång.

Studiens empiriska material har varit omfattande och bearbetning har skett allteftersom intervjuerna har ägt rum. Transkriberingen har skett ordagrant i vad Bryman (2018) benämner som talspråksform med syftet att lyfta respondenternas personliga uttryck utan påverkan av våra tolkningar av vad som sagts. Fokus har hela tiden varit att behålla respondenternas egna ordval och på så sätt bevara den unika berättelsen. Av den anledningen har vi valt att transkribera ordagrant, likaså markerat betoning på ord och tagit med pauser och liknande. Detta har vi gjort med avsikten att inte gå miste om något viktigt i vår analys.

De citat som har valts ut ämnar att representera resultatet av studiens syfte. De har i viss mån omarbetats med avsikten att öka läsbarheten. Vi har därav tagit bort ord som mmh, äh, ehm i citaten då vi anser att dessa ord inte har någon viktig betydelse eller ändrar innebörden i det sagda. I de fall vi har omarbetat eller tagit bort sådana ord har vi markerat det med (...). Vi har även beaktat konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet 2002) genom att härleda citaten till anonymiserade kodningar såsom *respondent 1*, *respondent 2* ect. Etiska aspekter kopplat till detta diskuteras vidare i kapitel 5.9.

5.7 Analysmetod

Med det transkriberade materialet gjorde vi en tematisk innehållsanalys, vilket innebär att forskaren kodar texten i termer av teman och ämnesområden (Bryman 2018). Metoden resulterade rent praktiskt i att vi strukturerade upp det empiriska materialet genom att först lyfta fram återkommande ord, meningar och ämnen. Detta genererade en överskådlighet i materialet som vi sedan arbetade vidare med genom att kategorisera de teman vi lyft fram. Syftet med detta steg var att skapa en struktur för att förenkla vår kommande analys. Kategoriseringen gjorde det också möjligt för oss att analysera och belysa gemensamma erfarenheter och variationer i det empiriska materialet sprunget ur de olika intervjuerna (ibid).

Vi har med vårt konstruktivistiska perspektiv tolkat respondenternas svar med teorier om självbild, socialt kapital och KASAM - känsla av sammanhang. Våra tolkningar gör inte anspråk på att vara absoluta sanningar utan ska snarare ses som just våra tolkningar. Gällande val av teorier skulle det vara fel att hävda

att vi författare har gått in studien förutsättningslösa. Med det menar vi att vi i valet av våra teorier har varit induktiva. Vi har dock, under hela studiens gång, haft respekt för vår empiri och varit öppna för att anpassa våra teorier utefter den (Bryman 2018).

5.8 Studiens tillförlitlighet

Inom kvalitativa studier talar man ofta om studiens tillförlitlighet istället för studiens validitet och reliabilitet. Detta grundar sig i åsikter kring att de två senare begreppen lägger stor vikt vid mätning, och att de därför passar sig bättre för kvantitativa undersökningar (Bryman 2018). Inom kvalitativ forskning använder sig således forskare istället av kriteriet tillförlitlighet för att uppskatta studiens kvalitet. Nedanför följer därav en redogörelse för hur denna studie förhåller sig till detta begrepp.

Enligt Bryman (2018) består tillförlitligheten i en studie av fyra delkriterier; *trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet till att styrka och konfirmera.*

För att uppnå *trovärdighet* i studien krävs det att man som forskare har kunnat redovisa att studien har genomförts i enlighet med de regler som finns. Det innebär även att forskarna i studien har återkopplat med studiens respondenter och på så vis säkerhetsställt att man har uppfattat det som respondenterna har sagt och således även deras sociala verklighet på rätt sätt. Under studiens gång har detta gjorts genom att vi kontinuerligt under intervjuerna försäkrat oss om att vi har förstått respondenternas uttryck korrekt genom att ställa följdfrågor och sammanfatta respondentens svar. Vi har även spelat in intervjuerna och transkriberat materialet ordagrant. Vi har kontextualiserat citaten och därmed säkerställt att de uppfattas i samma kontext som respondenten har uttryckt dessa.

Överförbarhet handlar om hur pass överförbara resultaten i studien är för en annan social miljö eller för samma sociala miljö som har studerats i studien vid en annan tidpunkt. Då vår studie endast ämnar till att belysa detta ämne utifrån enskildas individuella upplevelser och uppfattningar, var det aldrig ett mål att denna studies resultat skulle kunna generaliseras till andra sociala miljöer och/eller grupper. Antalet respondenter i studien är således för få och vi är av den

anledningen medvetna om att studiens resultat inte går att generalisera till en annan kontext och/eller annan population. Därav uppnår inte vår studie kriteriet överförbarhet. Vi vill ändå lyfta att vår empiri i stora drag överensstämmer med tidigare forskning och man skulle i detta fall kunna argumentera för att det innebär en form av överförbarhet.

För att uppnå *pålitlighet* i studien krävs det att forskarna i studien tydligt har redogjort för alla studiens olika faser som t.ex; studiens forskningsfrågor, val av undersökningsspersoner, intervjuguiden, analysmetoden samt hur studien har förhållit sig till de etiska riktlinjerna. Studien ska således utifrån denna redogörelse kunna reproducera samma resultat igen, oavsett vem som genomför den. För att i högsta mån kunna möjliggöra att vi i denna studie kan uppnå detta kriterium så har vi redogjort för hur vi har gått tillväga i studien med högsta transparens. Vi har även formulerat en intervjuguide som vi har förhållit oss till under alla intervjuer. Det går dock att ifrågasätta ifall det är möjligt att reproducera samma resultat igen då vår konstruktivistiska ståndpunkt innebär att vår kunskap har producerats specifikt mellan oss forskare och respondenterna. En ny intervjusituation som involverar andra intervjuare hade således kunnat producera ett annat resultat (ibid).

Sist men inte minst menar Bryman (2018) på att för att uppnå tillförlitlighet i en studie så krävs det även att forskaren ska *kunna styrka och bekräfta sin studie*. Detta innebär att forskaren i så hög grad det går ska kunna säkerställa att hen inte har låtit studien påverkas av hens personliga värderingar eller teoretiska ingång. Respondenternas svar ska således exempelvis inte ha påverkats av oss forskare och inte heller påverkat studiens resultat. Därav innefattar detta att forskaren ska kunna redovisa huruvida hen har gått tillväga för att uppnå högsta möjliga objektivitet i sin studie och i vilken grad det går att styrka studiens resultat. För att uppnå detta har vi i vår studie förhållit oss till de fyra forskningsetiska principerna vilka vi kommer att redogöra för i nästa kapitel (5.9). Vi har även i vår intervjuguide formulerat frågor som inte ska uppfattas som ledande. Vi har under intervjuerna förhållit oss neutrala i syfte att inte förstärka någon specifik del av respondenternas berättelse. Under arbetet med empirin har vi kontinuerligt reflekterat och diskuterat kring vår egen förförståelse med avsikt att producera ett, i största möjliga mån, objektiva material. Vi vill här också lyfta att vi, omedvetet, påverkar våra respondenter genom vårt kvalitativa metodval då

vi möter respondenterna och i det mötet påverkar vi varandra. Således kan det argumenteras för att vi har påverkat svaren hos respondenterna och att vi inte fullt ut kan uppnå detta krav.

5.9 Forskningsetiska överväganden

Genom hela processen av vår studie har vi tagit hänsyn och förhållit oss till Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska principer; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Nedanför följer en redogörelse för hur vi har gått tillväga för att säkerställa att dessa har följts.

När vi sökte efter respondenter till vår studie skickades ett informationsbrev (se bilaga 1) ut till olika frivillighetsorganisationer för att få kontakt med studiens målgrupp. Informationsbrevet satte våra kontaktpersoner från organisationen upp i deras verksamhet samt delade ut till potentiella respondenter. På så vis beaktade vi *Informationskravet* genom att vi formulerade ett informationsbrev som skickades ut till respondenterna (Vetenskapsrådet 2002). I informationsbrevet informerade vi om studiens syfte och vad som förväntades av dem, samt vilka villkor som gällde för deras deltagande. De informerades även om att deltagandet är frivilligt och att de har rätt till att avbryta intervjun när de vill. Att respondenterna hade tagit del av vårt informationsbrev var något vi fick konfirmerat innan varje intervju. Innan varje intervju gick vi även igenom det ihop.

Vidare förhöll vi oss till det andra kravet av Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer - *Samtyckeskravet*, vilket innebär att respondenterna i studien måste ha givit sitt samtycke till att delta. Detta förutsätter att respondenterna har läst igenom informationsbrevet och blivit informerad om att deras deltagande är på deras villkor, samt att de närsomhelst kan ta tillbaka sin medverkan i studien utan att de ska få några som helst negativa konsekvenser (ibid). Under studiens gång har vi diskuterat den maktaspekt som potentiellt finns i och med att respondenter har fått information om studien via frivilligorganisationerna (Nygren 2019). Det finns en risk att detta faktum kan ha påverkat respondenternas samtycke till studien. Med deras beroendeställning till frivillighetsorganisationerna i beaktande, har vi lyft riskerna som kan uppstå i

huruvida respondenterna har upplevt att deras medverkan är ett aktivt val från deras sida. Detta har vi medvetet reflekterat kring och för att beakta denna maktaspekt har vi innan intervjuerna haft ett samtal med respondenterna där vi gick igenom informationsbrevet ännu en gång och respondenten tillfrågades om sitt samtycke till att delta. Vi informerade också om att vi inte kommer ha vidare kontakt med den organisationen som respondenten besöker och att de inte kommer att få återkoppling kring intervjuernas status (ibid).

För att beakta *Konfidentialitetskravet* om att respondenterna ska garanteras största möjliga anonymitet har vi vidtagit en rad åtgärder (Vetenskapsrådet, 2002). I vår studie har vi bland annat anonymiserat vilka kommuner och frivillighetsorganisationer som vi och respondenterna har varit i kontakt med. Vi har även anonymiserat respondenternas namn, kön och ålder och endast valt att benämna dem för exempelvis "respondent x" i resultatdelen. Vi såg svårigheter i att skapa presentationer som låg så pass nära sanningen att de var respektfulla mot personen samtidigt som vi också ska värna om individernas anonymitet. Vi har diskuterat kring det faktum att vi i och med detta beslut riskerar att osynliggöra personen bakom historien. Patricia Hill Collins (1989) skriver i *the ethics of care* om empatin för den unika individen och vikten av att lyfta de enskilda uttrycken och historierna (ibid). Vi har genom arbetet med empirin särskilt beaktat de unika uttrycken och varit måna om att lyfta respondenternas berättelser som de blivit berättade för oss. Sedan är vi medvetna om att vi besitter en maktposition genom att vi tolkar och förstår det som har berättats för oss. Vi har utifrån vår position som intervjuare sammanfattat respondenternas svar och ställt följdfrågor med syftet att säkerställa att vi har tolkat det som sagts som det var menat. Vi ser det som att vi tar ansvar inför våra respondenter genom att vi valt att helt anonymisera dem, detta delvis på grund av enskilda önskemål men också med syfte att skydda respondenternas identiteter.

Vidare har vi även förvarat vår data så att den endast har varit tillgänglig för oss författare och vår handledare. Dessa åtgärder har vi informerat respondenterna om så att de i högsta mån ska känna sig trygga med att delta. Vi har också säkerställt att de respondenter som har ställt upp på intervju inte ska kunna identifieras av frivillighetsorganisationerna de besöker. Dels genom att inte återkoppla kring intervjuerna i kontakten med organisationerna, och dels att anonymisera

respondenterna som beskrivits ovan. Vi har också utelämnat uppgifter som går att härleda till en specifik organisation och endast talat i generella termer.

Det fjärde och sista kravet, *Nyttjandekravet*, innebär att all insamlad information till studien endast har använts till studien. Detta har vi beaktat genom att ingen obehörig har fått ta del av materialet, samt genom att allt material, som t.ex. inspelade och transkriberade intervjuer, kommer raderas och förstöras då uppsatsen är färdig och graderad (Vetenskapsrådet 2002).

Kvalitativa studier innefattar ofta studier på människor, och det är inte sällan som studiens målgrupp är av sårbar karaktär (Nygren 2019). Vid kvalitativ forskning är det därför extra viktigt att respondenternas välbefinnande väger tyngre än forskningens syfte (Kalman & Lövgren 2019). Det är således av vikt att man som forskare säkerställer att man inte utsätter sina respondenter för risk eller skada. Kalman & Lövgren (2019) sammanfattar det hela med att forskningsresultatet alltid ska vara till större nytta än skada för respondenterna.

Då kvalitativa intervjuer ofta berör känsliga ämnen kopplat till respondenternas livssituationer och erfarenheter, kan de frågor som ställs uppfattas som väldigt personliga och ibland även integritets hotande (Nygren 2019). Det finns därav en risk att intervjuer inom en kvalitativ studie kan väcka starka och jobbiga känslor som blir påfrestande hos respondenterna. Det finns även en risk att intervjuerna kan återaktualisera respondenternas genomlevda och i vissa fall redan bearbetade trauman. Nygren (2019) menar därför på att det är av vikt att studiens forskare har dessa potentiella risker i åtanke när de genomför deras studie och intervjuer. Det ska enligt Nygren (2019) finnas en medveten plan och tydliga tillvägagångssätt för hur dessa risker ska hanteras ifall det blir aktuellt. För att beakta dessa potentiella risker har vi först och främst valt en målgrupp som bär på erfarenheten vi ämnar belysa men som inte befinner sig i akut hemlöshet idag. Detta då det finns en mindre risk att denna målgrupp befinner sig i en aktiv livskris. Vi har även varit noga med att informera våra respondenter om att de kan kontakta oss efter intervjuerna ifall det skulle vara så att intervjun har framkallat påfrestande känslor. Vi har då haft för avsikt att vara behjälpliga i att förmedla en kontakt vidare till adekvat stöd. Vi har också, om en sådan situation skulle uppstå, planerat att vända oss till Göteborgs Universitet för att få stöd och vägledning i hur vi kan hantera situationen. Ett annat scenario vi har reflekterat kring är att

respondenterna kontaktar oss med en önskan om att ta bort de delar av intervjun som har upplevt som extra känsliga. Vi har under intervjuprocessen haft för avsikt att vara mycket transparenta i samtalet med respondenterna, och i största möjliga mån försökt att säkerhetsställa att respondenterna känner sig trygga med att fatta ett beslut om att avstå att svara på en eller flera frågor som hen upplever är av en särskilt känslig karaktär.

Efter varje intervju har vi också fört en reflektion kring intervjun och frågat respondenterna om hur de har upplevt intervjusituationen. Detta upplägg har varit gynnsamt då avslutningen har gått i en mer lättsam anda och vi har haft möjlighet att reflektera tillsammans över intervjuns innehåll.

Då studien har inneburit kontakt med individer som bär på erfarenheter av att befinna sig i akut hemlöshet så har även ytterligare etiska faktorer beaktats under studiens gång. Swärd (2021) menar att hemlösa är en utsatt grupp i samhället som inte har några starka lobbygrupper som för deras talan eller är behjälpliga att föra budskapen vidare upp till makthavarna (ibid). Forskare ska inte backa undan fenomen av känslig karaktär, istället ska dessa belysas i syfte att skapa en grund för vidare diskussion på samhällsnivå (Kalman & Lövgren 2019). Viktigt att beakta är de etiska aspekterna av vår kunskapsproduktion. Den grupp som vi har valt att studera menar Giddens & Sutton (2014) befinner sig i en social utestängning, vilket bland annat innebär begränsade möjligheter att ta del av de grundläggande samhällstjänster som majoriteten av befolkningen har tillgång till (ibid). Detta kan således innebära att den kunskap vi producerar i förlängningen inte kommer tillbaka till den grupp vi har studerat. Patricia Hill Collins (1989) lyfter den etiska principen gällande personlig ansvarsskyldighet - *The ethic of personal accountability*. Collins (1989) framhäver vikten av att man som forskare är ansvarig för den kunskap som man producerar och att man genom sina tolkningar av det empiriska materialet har en skyldighet gentemot respondenterna. Vi har särskilt beaktat detta etiska dilemma genom reflektion oss forskare emellan samt genom att tillhandahålla information till våra respondenter. När studien finns i sin helhet har flera respondenter tackat ja till att få den skickad till sig. På så sätt möjliggör vi att de individer som har deltagit i vår kunskapsproduktion också får ta del av det färdiga resultatet. Vi har också förhållit oss reflexiva inför den

kunskap som vi här producerar genom att försöka framhäva resultatet som en möjlig tolkning snarare än definitiv kunskap.

5.10 Arbetsfördelning

Studien har genomförts med ett väldigt gott samarbete och arbetsfördelningen har varit jämn. Vi har kunnat dela upp skrivandet på ett väldigt bra sätt och intervjuerna delades upp jämnt mellan oss båda. Medan den ena tog ansvar för att leda intervjun, tog den andra ansvar för tekniken, ljudupptagningen samt för att föra anteckningar under intervjuns gång. Transkriberingen delades likaså upp jämnt mellan oss.

De olika momenten har genomförts i samförstånd och med täta diskussioner. Vi har på grund av rådande omständigheter inte träffats fysiskt utan endast digitalt, vilket har fungerat utmärkt. Vi har arbetat tillsammans tidigare och detta är troligtvis en anledning till att samarbetet har fungerat så pass bra trots avsaknaden av fysiska möten. Alla dokument förknippat med studien har delats mellan oss båda via google-docs. Vi är båda nöjda med utfallet.

6. Resultat och analys

I detta kapitel kommer studiens resultat och analys presenteras utifrån den empiri som har samlats in. Kapitlet är, utifrån studiens empiri och frågeställningar indelat i två teman; *Livet som hemlös* och *Frivillighetsorganisationernas betydelse för den hemlösa*.

I det första temat kommer vi redogöra för våra analyser vad gäller respondenternas upplevelser av livet som hemlös kopplat till deras bakgrund, självbild och självkänsla. I andra temat kommer vi att redogöra för våra analyser vad gäller vilken betydelse frivillighetsorganisationerna har haft och fortfarande har, för våra respondenter under deras period som hemlös. I det andra temat står känsla av sammanhang och socialt kapital i fokus.

6.1 Livet som hemlös

Under intervjuerna med våra respondenter ställde vi frågor om vad livet som hemlös har inneburit för dem. I detta avsnitt behandlas de frågor vi ställde rörande

deras upplevelser av att befinna sig i hemlöshet och huruvida dessa har kommit att påverka deras självbild och självkänsla. Detta avsnitt speglar på så sätt både våra respondenters reflektioner och våra analyser kring detta tema.

6.1.1. Hemlöshet och självbild

Utifrån intervjuerna med våra respondenter går det att klargöra att vägen till hemlöshet är ytterst individuell och unika berättelser har framträtt under intervjuprocessen. Det handlar om både sociala och strukturella orsaker, däribland ett begränsat nätverk som kan bistå med hjälp i en övergångsperiod när ekonomin sviktar, sjukskrivning, flytt till ny ort på grund av arbetsmöjligheter och att stå utan bostad efter att ha varit frihetsberövad. Gemensamt för samtliga respondenter är erfarenheten av någon form av social utestängning och kampen för att ta sig vidare. Empirin talar för att hemlöshet är ett tillstånd av ovisshet och präglas av en otrygg livssituation. Inledningsvis frågade vi våra respondenter vad livet som hemlös har inneburit för dem. Något som går igen i respondenternas svar är känslan av ovisshet inför såväl vardagliga ting, som att tillgodose sina mest basala behov men också känslan av en otrygghet inför framtiden. Respondent 1 svarar sammanfattningsvis;

Jag är så van vid det, de är min livsstil. (...) och det finns dom som har det mycket värre än mig... så att... Men det är ju tråkigt att inte kunna... duscha varje morgon till exempel. Och du kan inte köpa mat, för du har inte tillgång till kyl och frys och så. - Respondent 1

Respondent 1 förklarar att livet som hemlös har blivit hens livsstil och något som hen har blivit van vid. Respondenten redogör dock för att livet som hemlös kommer med vissa svårigheter, som att till exempel inte kunna tillgodose sina mest basala behov, vilket överensstämmer med den bild av hemlöshet som Länsstyrelsen (2015) beskriver. Respondent 1 menar dock vidare på "*att det finns många som har det värre*" än hen. Utifrån Cullbergs (2005) beskrivning av människans självförsvaret kan vi tolka Respondent 1 svar som att hen använder sig av strategin att "jämföra sig neråt". Detta kan syfta till att bevara och skydda sin självbild. Enligt Cullberg (2005) är självbilden något som skapas i det sociala samspelet med individer i ens omgivning. Då hemlöshet innebär en omfattande

maktlöshet över ens livssituation kan individer använda sig av en uppsättning självförsvar likt ovan beskrivits. Syftet är att så långt som möjligt bevara självbilden och i det också självkänslan.

Vidare på samma tema uppgav 4 av 5 respondenter att saker som att få sova några timmar i en säng, ta en dusch, få möjlighet att tvätta sina kläder och kunna tillgodose sitt behov av mat och dryck ökade känslan av värdighet. Ovan nämnda ting är för andra samhällsmedborgare kanske något man tar för givet, men för en hemlös individ är det inte en självklarhet. I situationen som hemlös kan det innebära att den hemlösa utsätts för hot mot ens självbild i en större utsträckning än gemene man. Boydell et.al (2000) redogör för att förlusten av en fast bostad påverkar den hemlöses självbild, självkänsla och identitet negativt (ibid). Således tolkar vi att frågan om mänsklig värdighet ligger nära till hands när en individ har förlorat sitt hem. Vi tolkar det som att när livet ställs på sin spets och de mest självklara sakerna som att sköta sin hygien och tillgodose sitt behov av föda blir något som en individ behöver kämpa för, är det relevant att belysa känslan av värdighet. Vi har därför ställt oss frågande till vad värdighet betyder för våra intervjupersoner. Respondent 3 beskriver det på följande vis;

(...) en kamp för att upprätthålla en viss typ av värdighet i form av att man får sömn och mat i sig på daglig basis. Att slippa begå brott, inte sova i källarförråd o sådär... så det blir liksom en kamp för att må så bra som möjligt. - Respondent 3

Här beskriver Respondent 3 att livet som hemlös innehåller en kamp för att kunna tillgodose sina mest basala behov och på det sättet upprätthålla en värdighet och ett värdigt liv. Värdighet väljer vi här att tolka som en benämning på människans basala behov, en standard som människor i vår kontext kan förvänta sig som samhällsmedborgare i Sverige. Andersson (2000) beskriver situationen som hemlös som konfliktfylld där konflikten för den enskilde bland annat berör en saknad och längtan efter drägliga levnadsförhållanden och ett värdigt liv. Hemlösa står dock utanför dessa privilegier och är således hänvisade till kommunala lösningar såsom härbärgen och liknande för att tillgodose sitt behov av sömn, mat och tak över huvudet. Vad denna alienation gentemot resten av samhället, gör med individens självkänsla har i ovan skriven text tolkats och beskrivits genom att

belysa en del av de självförsvär som kan användas för att skydda sin självbild. Cullberg (2005) beskriver hur individer kan sänka sina förväntningar i en situation och på så vis skydda sin självkänsla (ibid). Respondent 3 talar om ett värdigt liv, en kamp för att upprätthålla en form av mänsklighet. Ställer man detta i relation till majoriteten av Sveriges befolkning så kan man konstatera att den förväntade standarden inte ligger jämlikt i dessa två grupper. Hemlösa tvingas sänka sina förväntningar på livsstandarder samt prioritera bland vilka behov man ser till att få tillgodosedda. Vi ställer oss frågande till om detta i längden kan tolkas som ett självförsvär i enlighet med Cullberg (2005) teoretiska modell, som menar att genom att sänka förväntningarna skyddar man sig själv från känslan av att misslyckas (ibid). Kan det vara så att värdighetsambitionerna eller betoningen på värdighet som tidigare lyfts i detta avsnitt också kan tolkas som ett självförsvär?

Vi tolkar värdighetsfrågan som något centralt hos våra respondenter. Det blir av vikt att försöka behålla och/eller kämpa för att skaffa en mänsklig standard som i vårt samhälle anses vara norm. Vi ställer oss frågande till om värdighet således är förknippat med självkänslan. I vår tidigare forskning kommer Holmbergs (2006) i sin studie fram till att hemlösa, i och med avsaknaden av en bostad, oftast kämpar med sviktande självkänsla och känslan av att vara mindre värdig en plats i samhället. Holmberg (2006) menar därav att livet som hemlös är en ständig kamp. Vi kan också se, liksom Holmberg (2006) att livet som hemlös också handlar om en kamp om att upprätthålla ett sådant värdigt liv som möjligt - där det värdiga i sammanhanget blir en fråga om att kämpa för att de mest basala behoven ska tillgodoses. Cullberg (2005) menar att ett konstant hot mot självbilden, där självförsväret aktiveras, på lång sikt skadar självkänslan och således självbilden i stort.

Utifrån vår empiri kan vi också se att situationen som hemlös har bidragit till att ett flertal respondenter identifierar sig och ser sig själva som överlevare. De uppger att de har behövt uppleva flera påfrestande situationer under sin tid som hemlös som är svåra att relatera till ifall man inte varit med om det själv. Respondent 1 svarar såhär när hen får frågan om hur livet som hemlös har påverkat hen som person.

Jag har blivit en överlevare (...) Du ska bara veta hur många kalla nätter jag har fått sova i portuppgångar. En vanlig svensson hade varit död efter fem timmar. Ligga på ett kallt marmorgolv i en trappuppgång mitt i vintern är ingen höjdare det kan jag lova dig. - Respondent 1

Utifrån Respondent 1 citat tolkar vi det som att hen har behövt utstå som hemlös har gjort att hen ser sig själv som en överlevare. Kan det vara så att respondent 1 här använder sig av Cullbergs (2005) strategi att "kompensera sig"? Hens svar kan således förstås som att hen använder en form av motmakt i syfte att skydda sin självkänsla, genom att fokusera på något mer positivt och viktigare (Cullberg 2005). Istället för att lägga fokus på den utsatta situationen och de negativa känslor som följer med detta, tolkar vi det som att respondenterna väljer att se sig själv som en överlevare och på så sätt ändrar hen sin värdeprofil i ett försök att skydda sin självbild. Vi har utifrån empirin kunnat se att samtliga respondenter på ett eller annat sätt formulerar ett uttryck för kämparanda, en inre överlevnadsinstinkt som mer eller mindre är konstant aktiverad under perioden som hemlös.

Under intervjuerna ställde vi också frågor kring huruvida relationen med andra hemlösa hade någon inverkan på ens mående och hur man ser på sig själv. Två av respondenterna uppger att de har upplevt en distans till andra hemlösa. Anledningar till detta har uppgetts vara att respondenterna inte identifierar sig med den gruppen och att genom att distansera sig blir det lättare att upprätthålla bilden av att man endast tillfälligt befinner sig i hemlöshet. På temat säger Respondent 2 såhär;

Jag känner många som är i centrum och utan pengar. Dom sover ute. Det finns inte en enda chans att dom klarar sig (...) Jag blandar mig inte med dom. Jag blir kompis med dom som jobbar i receptionen istället och på dagarna går jag på promenader själv och ignorerar dom.

- Respondent 2

Utifrån ovanstående citat tolkar vi det som att Respondent 2 tar avstånd från andra hemlösa som befinner sig på härbärgen där hen befinner sig. Istället vänder sig

respondenten till de som jobbar på de olika härbärgen och går på promenader själv om dagarna för att undvika andra hemlösa. Hemlöshet innebär en social utestängning i sig själv (Giddens & Sutton 2014) och i den situationen skapas ständiga hot mot självbilden. Det kan i detta fall ses som att Respondent 2 använder sig av strategin “distansera sig” för att skydda sin självkänsla och självbild (Cullberg 2005). Med och andra sidan kan man också tolka hens svar som att hen jobbar sig ifrån stigmat som hemlöshet kan innebära genom att distansera sig från denna grupp och istället etablera relationer med människor som står utanför hemlöshet. Det vi ser i våra respondenters berättelser är ändå ambivalent. För samtidigt som strategier om att distansera sig framträder i våra respondenters berättelser om livet som hemlös, ser vi även att gemenskapen med andra hemlösa är viktiga för de enskildas välmående.

6.1.2 Ensamhet och gemenskap

Samtliga respondenter uppgav att de kom i kontakt med andra hemlösa under sin tid som hemlösa. 4 av 5 av respondenter uttryckte att det sociala sammanhanget med andra individer som befann sig i en liknande situation är mycket viktigt för den enskildas välmåendet.

Åh, vi har en gemenskap vet du...som kanske är oslagbar. (...) Det finns verkligen en social samhörighet. (...) i och med att vi sitter i samma situation så hjälps vi åt så gott det går.

- Respondent 1

Det är ju ganska ensamt och avskilt, sättet som jag lever på (...) Men nu träffar jag ju andra på X (författarnas redigering, läs; respondentens organisation), tar en kopp kaffe och snackar och sånt... Det är det sociala sammanhanget här som tillför en mening i mitt liv.

- Respondent 5

Utifrån ovanstående citat tolkar vi det som att Respondent 1 upplever den sociala samhörigheten med människor i samma situation som positiv. Vidare tolkar vi det som att Respondent 5 upplever att det sociala sammanhanget på organisationen bidrar med något positivt i hens liv. Likaså tolkar vi det som att Respondent 5

menar på att livet som hemlös ibland kan upplevas som ensamt och avskilt, men att sedan hen har börjat besöka frivillighetsorganisationen upplever hen sig som mindre ensam. Respondenterna lyfter skillnaden mellan tiden innan- och efter att de kom i kontakt med en frivillighetsorganisation. Besöken på organisationerna har skapat möjligheter för en social omsorg vilket i förlängningen har inneburit en gemenskap, där förståelsen för varandra och situationen man befinner sig i lyfts fram.

Vi kan relatera till Christakis & Fowler (2010) resonemang utifrån respondenternas situation innan de kom i kontakt med frivillighetsorganisationen. Författarna menar att känslan av ensamhet är raka motsatsen till relationer och samhörighet. Ensamhet är en känsla av att inte höra till någon eller någonstans. Ensamhetskänslor påverkar således vår självkänsla negativt (ibid), vilket leder till att vi kan dra slutsatsen att det sociala nätverket har en betydelsefull roll för individens självbild och självkänsla. I begreppet socialt nätverk räknar vi in dels relationen med andra hemlös, och dels personalen som verkar inom frivillighetsorganisationerna. Vi kan i vår empiri se att båda dessa grupper motverkar känslan av ensamhet och utanförskap, vilket är två aspekter som annars är påtagliga för den hemlösa. Cullberg (2005) menar att självbilden är något som skapas och utvecklas i det sociala samspelet och således något som är socialt betingat. Cullberg (2005) menar vidare att vi påverkar och påverkas av vår omgivning (ibid), och Lafuente & Lanes (1995) kom i deras studie fram till att den hemlöses liv kan innebära en avskildhet från samhället genom brist på sociala relationer och socialt nätverk. De kom vidare fram till att den hemlöses liv bland annat består av erfarenheter av avvisande och social isolering, på grund av upplevelser av att ha blivit avvisade av anhöriga och andra i samhället. De konstaterade vidare att denna sociala isolering och brist på sociala relationer kan komma att utveckla en negativ självbild hos den hemlöse (ibid).

Som en kontrast till de negativa känslorna kring hemlöshet kommer Walsh & Bell (2015) i deras studie fram till att vistelsen på exempelvis ett härbärke, med dess gemenskap och förståelse för varandras situationer, kan ha positiva effekter för den hemlöse i form av bland annat känsla av tillhörighet, självkänsla och egenvärde (ibid). Utifrån det insamlade empiriska materialet i denna studie kan vi å andra sidan dra liknande slutsatser som Walsh och Bell. Den sociala interaktionen med andra individer som befinner sig i samma situation gynnar

välståndet hos den enskilde. Vidare skapar det en känsla av samhörighet som skyddar självkänslan mot yttre hot. Gemenskapen baseras framförallt på en djupgående förståelse för den andras situation och respondenterna talar om att det är enkelt att relatera till varandras situation och på så sätt kan man närma sig varandra i en social samvaro.

6.1.3 Kontakten med myndigheter

Livet som hemlös kan också innebära en del myndighetskontakter. 4 av 5 respondenter i studien har varit i kontakt med myndigheter under någon form under sin period som hemlös. Vi har ställt frågor kring hur denna kontakt har påverkat individerna och detta avsnitt är en spegling av diskussionen som följde. Samtliga av respondenterna uppger att de under deras kontakt har fått ett negativt bemötande. Vidare uttrycks också känslan av att de har kategoriserats och att deras ärende har blivit bedömt redan på förhand.

Dom ser väl mig som ett hopplöst fall..en uteliggare. (...) Jag är så van så jag bryr mig inte ens om vilket. (...) Hemlösa och uteliggare...dom är borträknade. -

Respondent 1

Respondent 1 uppger här att de myndigheter som hen har varit i kontakt med har sett hen som ett hopplöst fall. En negativ syn på individen är ett återkommande faktum i detta avsnitt och alla våra respondenter uppger att myndighetskontakterna har varit negativa. Dessa kontakter har således påverkat respondenterna negativt, dels genom att de har upplevt att de inte har fått adekvata stöd- och hjälpinsatser men också genom att respondenterna har upplevt att myndighetspersoner har en förbestämd negativ bild av dem. Vi ställer oss frågande till om detta förstås genom Cullbergs (2005) teoretiska modell gällande självbild. Cullberg (2005) beskriver hur en negativ spegling påverkar självbilden negativt. Utifrån citatet ovan tolkar vi det här som att myndigheternas bild av individen resulterar i en negativ spegling som enligt Cullberg (2005) riskerar att skada självbilden. Å andra sidan kan man också tolka citatet som att respondenten enbart reflekterar över myndigheternas bild av hen. Vi förstår citatet och berättelserna om myndighetskontakter i ett sammanhang där respondenterna talar om hur omvärlden ser på dem och hur det påverkar dem. Med stöd i den tidigare

forskningen av Boydell et.al (2000) tolkar vi myndighetskontakten som en social interaktion som således påverkar de individer som är involverade. Boydell et. al (2000) menar på att ens självbild och identitet är något som formas och påverkas av interaktionen med andra människor. Vi har kunnat se att kontakten med myndigheter i dessa fall som ovan nämnts, innefattar problematiska känslor och väcker också tankar kring ens mänskliga värde.

Respondenterna talar om känslan av att på förhand bli bedömd på grund av att man är hemlös. Med andra ord tillskrivs individen automatiskt attribut på grund av sin boendesituation. Swärd (2001) lyfter i sin tidigare forskning hur standardhistorier om hemlösa bidrar till att forma allmänhetens uppfattning om denna grupp. Likaså finns möjligheten att individer som arbetar inom myndighetsutövning påverkas av de bilder som målas upp av gruppen. Detta kan i sin tur leda till det bemötandet som respondenterna i denna studie påtalar - att man på förhand blir misstrodd och uträknad. Swärd (2001) lyfter vikten av att reflektera över de historier vi hör och de vi själva berättar (ibid). Detta kan syfta till att motverka föreställningar kring gruppen hemlösa samt vara ödmjuk inför det faktum att alla individer i kategorien hemlös är enskilda individer med skilda livsöden och således också olika stora möjligheter att med egna krafter påverka sin situation.

Vidare visar också empirin att samtliga av respondenterna upplever kontakten med sociala myndigheter som överflödigt då de anser att de inte får den hjälp de söker. Istället förlitar de sig på sitt sociala nätverk och frivillighetsorganisationerna för att tillgodose sina behov. Två av respondenterna uppger att de har sporadisk kontakt med myndigheterna i syfte att försöka komma ur hemlösheten men att kontakten är bristfällig och otillräcklig.

Dom gjorde ingenting. Dom ljuger nästan hela tiden. Dom följer inte reglerna. De hjälper mig inte (...) Dom lurade mig hela tiden. Därför valde jag att gå till x (vår redigering läs: frivillighetsorganisationen) istället. - Respondent 2

Vi tolkar citatet ovan som att hen upplever att kontakten med myndigheten är mycket problematisk och av den anledningen har valt att undvika den kontakten och istället söka hjälp hos frivillighetsorganisationen. Ser man det kopplat till hur

respondenterna upplever kontakten med myndigheter kan man spekulera i om dessa individer använder sig av det självförsvar som Cullberg (2005) benämner som "undvika situationen". Individerna kan då i enlighet med Cullberg (2005) teoretiska modell undvika kontakten med de sociala myndigheterna med syftet att undvika det negativa bemötandet som de upplever att de får i den kontakten och på så sätt skydda självbilden.

6.2 Frivillighetsorganisationernas betydelse

Detta avsnitt speglar respondenternas reflektioner och tankar om vilken betydelse de olika frivillighetsorganisationerna har haft under tiden som hemlös- och fortfarande har än idag. Under intervjuerna ställde vi frågor till våra respondenter om vilken innebörd och påverkan frivillighetsorganisationerna har haft i deras liv. Vi ställde frågor som ämnade att få en förståelse kring vilken potentiell påverkan frivillighetsorganisationerna kan ha haft för respondenternas sociala kapital och känsla av sammanhang. Nedanför följer således vår analys om frivillighetsorganisationernas betydelse för våra respondenters sociala kapital och känsla av sammanhang.

6.2.1 Socialt kapital

Samtliga respondenter har under intervjuprocessen uppgett att frivillighetsorganisationerna som de har besökt har haft en betydande roll i deras liv och deras sociala kapital. Gemensamt för respondenterna är erfarenheten av att ha införskaffat sig betydelsefulla och ömsesidiga nya sociala relationer i den frivillighetsorganisation som de har vistats i.

Jag har fått jättegod kontakt med alla besökare faktiskt. Även vissa som jag har lite kontakt med via mobil privat, även utanför (frivillighetsorganisationen). Och det är gott varje gång vi ses där, det är så härligt att mötas. - Respondent 4

I citatet ovan tolkar vi det som att Respondent 4, i enlighet med samtliga av respondenterna, har fått goda relationer i frivillighetsorganisationen som hen har vistats i. Swärd (2004) menar på att hemlösa, i deras utsatta livssituation, oftast har svårt att behålla och bevara tidigare relationer. Utifrån respondent 4 blir det

tydligt att detta inte stämmer i och med kontakterna hen har införskaffat sig på frivillighetsorganisationen. Olsson (2008) beskriver vidare att frivillighetsorganisationer således har en stor roll för hemlösa då de i deras verksamheter bl.a. erbjuder sociala insatser och en fristad att befinna sig och återhämta sig på. Stadsmissionen (2017) menar även på att frivillighetsorganisationer genom deras öppna verksamheter ger förutsättningar för hemlösa att knyta an till människor och skapa tillitsfulla sociala relationer. Enligt Starrin & Rønning (2011) skapas socialt kapital genom att människor interagerar med varandra i sociala nätverk. Det handlar om att skapa tillitsfulla och ömsesidiga relationer som finns där som stöd. Meeuwisse & Swärd (2011) lyfter dock att hemlösa individer kan ha svårt att införskaffa sig ett socialt kapital, då de befinner sig i ett utanförskap (ibid). Vi vill dock lyfta Cheff & Oliver (2012) som i deras studie belyser hur hemlösa kan bilda anknytningar och införskaffa sig ett socialt kapital på olika sätt. I studien kommer forskarna bland annat fram till att hemlösa kan införskaffa sig ett socialt kapital genom att knyta an till socialarbetare, människor på sociala nätverk eller andra hemlösa på gatan eller härbärgen. Utifrån det insamlade empiriska materialet blir det tydligt att frivillighetsorganisationer också kan vara en plats där socialt kapital kan införskaffas. Det ska dock förtydligas att förmågan att införskaffa sig socialt kapital blir beroende av kontexten, miljön behöver vara tillåtande och accepterande. Det visar på att förmågan inte bör individualiseras utan snarare läggas på sammanhanget.

Respondenterna beskriver vidare hur samvaron, gemenskapen och medkänslan som finns på frivillighetsorganisationerna har varit goda förutsättningar för dem att känna sig trygga och på så sätt även skapa relationer. Vi vill lyfta frågeställningen kring huruvida respondenterna skaffar sig en typ av socialt kapital genom dessa organisationer och dess sociala samhörighet. Skulle man inte kunna hävda att respondenterna etablerar ett socialt kapital genom varandra? Kanske inte traditionsenlig, men respondenterna visar ändå på en reflexivitet genom att föra diskussioner kring hur den sociala samvaron har påverkat dem och hur det skulle påverka dem om organisationerna försvann.

Det skulle vara bedrövligt. Det ger mig något i hjärtat att bara komma dit. För jag tycker att det är fantastiskt, jag åker ju jättegärna dit varje vecka och är där. Att

skratta och prata (...) Ibland hjälps vi ju åt också på något sätt. Jag har ju bil och körkort så att där kanske någon behöver hjälp med något och det gör ju vi även besökarna emellan idag.

- Respondent 4

Här redogör Respondent 4, liksom flera av de andra respondenter, att ifall hans frivillighetsorganisation skulle försvinna så skulle det vara jobbigt och bedrövligt, och man skulle förlora lite av den gemenskap och sociala nätverk som man fått genom den. Han redogör vidare för att frivillighetsorganisationen har bidragit med resurser i form av stöd och hjälp genom hans sociala relationer. Genom dessa sociala relationer, ökar således förutsättningarna för de enskilda individerna att bli tillgodosedda med det stöd och den vägledning de behöver för att bygga upp ett socialt nätverk, som kan öka förutsättningarna för den enskilde att förändra sin livssituation (Stadsmissionen 2017). Detta anser Starrin & Rønning (2011) att socialt kapital framförallt handlar om - de resurser vi får tillgång till genom våra sociala nätverk och således våra sociala relationer. Gemensamt för respondenterna var deras upplevelse av att man genom sina relationer från frivillighetsorganisationerna har fått tillgång till både hjälp och stöd, som de tidigare hade upplevt att de hade saknat i deras liv. Walsh & Bell (2015) belyser i deras studie att vissa hemlösa uppgav att de inte skulle vilja lämna härbärgets de befann sig på i rädsla av att man inte skulle bli förstådd i den riktiga världen, att man skulle förlora den gemenskap, sina sociala relationer och känsla av tillhörighet som hade skapats där (ibid). Vårt empiriska material bekräftar Walsh & Bell (2015) i den mening att det finns en farhåga hos besökarna att lämna organisationerna, eller i detta fall att de skulle upphöra att finnas på den ort som besökarna bor i. Vi kan utifrån vår empiri se att organisationerna utgör en stabilitet hos besökarna och är grunden för en känsla av gemenskap och ett socialt nätverk.

6.2.2 Känsla av sammanhang

Samtliga respondenter har uppgett att frivillighetsorganisationerna har haft en betydande roll under livssituationen som hemlös. Faktorer som har påverkat respondenternas positiva upplevelse i kontakten med frivillighetsorganisationer är bland annat; trygghet, stabilitet, förutsägbarhet. Samtliga respondenter talar också

om en öppenhet för livets olika sidor. Under intervjuerna har det framkommit att respondenterna upplever att trots att de inte har haft möjligheten att duscha på flera dagar eller att det har kommit påverkade till organisationen, så har det funnits en acceptans till deras livssituation. Respondenterna uttrycker att det har känts tryggt att komma till organisationerna, oberoende av skicket man är i för tillfället; något som illustreras i följande citat.

Det var en fredad zon. Man kände att personal här gjorde det för att dom tyckte om det, dom ville vara på plats för att dom ville möta besökarna. (...) Det var en befrielse att vara där, en tryggare miljö än vad man var van vid. - Respondent 3

I citatet ovan kan vi se hur respondenten, liksom samtliga av de andra respondenterna som deltagit i studien, uttrycker att frivillighetsorganisationen var en fredad plats och att det var en befrielse att få vara där. Det kan man förstå som att frivillighetsorganisationen är en trygg och förutsägbar plats som bringar en ordning och struktur i den hemlösas vardag. Som respondent 3 beskrev det så är frivillighetsorganisationerna en trygg plats. Liknande tankegångar återges av respondent 5 som menar på att frivillighetsorganisationen bidrar med en trygghet genom acceptansen av personalen och de andra besökarna. Med ordning menar vi här ett mål mat, en lugn miljö och en sysselsättning för dagen. Hen nämner också personalen som en trygghetsfaktor, som genererar värme och gemenskap.

Antonovsky (2005) menar i sin teori om känsla av sammanhang att genom höga värden på de tre delkomponenterna i teorin så besitter en individ större möjligheter att ta sig an en livsutmaning, vilken hemlöshet situationen kan definieras som. Vi kan förstå vårt empiriska material utifrån KASAM och därmed dra följande slutsatser; vistelsetiden på frivillighetsorganisationerna, för samtliga respondenter, fyllde en tomhet och dämpade känsla av att vara vilslen, som annars ofta infann sig. Organisationerna bidrog med, vad Antonovsky (2005) definierar som *begriplighet* genom att respondenterna visste vad det hade att vänta sig när de besökte organisationerna. Respondent 4 uppgav att frivillighetsorganisationen hen vistades i bidrog med en rutin som var återkommande varje vecka. Hen uppger att det därav skapades en struktur och en tydlighet som hen hade saknat i sitt tidigare liv som hemlös.

Vidare bidrog organisationerna med nästa delkomponent i Antonovskys (2005) teori, *hanterbarhet*, genom att respondenterna kände tillit och trygghet hos personalen inom organisationerna. Vårt empiriska material visar på vikten av lyhördhet och förstående personal inom organisationerna. Samtliga respondenter uppgav att personalen hade en avgörande roll i deras positiva upplevelse av frivillighetsorganisationen. Respondenterna uppfattar personalen som förstående och upplever att de även har en generell välvilja för dem. Personalen agerar som ansiktet utåt för organisationen och genom dem sker kontakten med besökarna. Relationen mellan personalen och besökarna är mycket viktig för att skapa vad Antonovsky (2005) definierar som *hanterbarhet*. Samtliga av respondenterna uttrycker tillit och trygghet, i dels platsen i sig självt, och dels i relationen med personalen. De kunde lita på att det fanns hjälp att få i de situationer de behövdes. Respondent 2 uppgav flera gånger i hans intervju att frivillighetsorganisationen hen har vistats i har funnits där som stöd och har varit någon som hen har kunnat lita på.

Den sista delkomponenten i Antonovskys (2005) teori; *meningsfullhet*, innefattar hur en individ, genom att uppleva sig vara medverkande i de olika processer som livet innebär ökar möjligheterna att ta sig an utmaningar som livet som hemlös innebär. Delkomponenten innefattar också att individen upplever att livet har en känslomässig innebörd. (ibid).

Det var så härlig atmosfär och välkomnande på alla sätt (...) Jag behöver inte leka att jag är någon annan, gå i fina kläder, jag är värdefull som människa oavsett. -

Respondent 4

Citatet ovan representerar samtliga av respondenternas svar kring hur frivillighetsorganisationerna har bidragit med delkomponenten *meningsfullhet*. Med bakgrund i att hemlöshet ofta innebär en känsla av social utestängning (Giddens & Sutton 2014) vilken också är ett hot mot en individs upplevelse av att inneha en meningsfullhet i sitt liv, verkar frivillighetsorganisationerna för att motverka detta faktum. Respondenterna talar entydigt om det faktum att man blir accepterad och respekterad för den man är, utan att man behöver lägga på filter, när man besöker frivillighetsorganisationerna. Vidare skapar vistelsen på dessa

organisationer en faktor som respondenterna kan styra över, man känner sig delaktig och inkluderad. Respondenterna talar om trygghet, gemenskap och välvilja - vilket med teorin KASAM kan tolkas som faktorer som påverkar komponenten *meningsfullhet* på ett positivt sätt (Antonovskys 2005).

Delar av den tidigare forskningen som har lyfts fram i denna studie visar på liknande resultat gällande den isolering och utanförskapet som har beskrivits i denna studie. Holmberg (2006) kom i sin studie fram till att hemlösa ofta upplever ensamhet och ett utanförskap, samt att de ofta innehar en känsla av att vara mindre värdig en plats i samhället. Liksom Holmberg kommer Olbers (2006) i sin studie fram till att hemlösa i större utsträckning upplever att de avviker och nedvärderas oavsett hur de betar sig (ibid). De negativa sidorna av hemlöshet, både på ett personligt plan och på en samhällelig nivå, bekräftas i de intervjuer som är genomförda i denna studie. Vi kan också utifrån vårt empiriska material konstatera att kontakten med frivillighetsorganisationer motverkar de negativa faktorer som hemlöshet kan innebära. Nordfeldt (1999) kommer i sin studie fram till att frivillighetsorganisationer ofta har en lättare väg att nå hemlösa, vilket bekräftas av vårt empiriska material genom att respondenterna entydigt uttrycker att miljön i dessa organisationer är välkomnande och på något vis kravlösa. Det är enkelt att komma dit och man möts av en välvilja och medmänsklighet. Nordfeldt (1999) lyfter också vikten av det arbete dessa organisationer utför. Detta kan vi bekräfta genom denna studie utifrån besökarna själva och deras upplevelse av organisationernas innebörd under deras period som hemlös.

7. Slutsatser och avslutande diskussion

Det övergripande syftet med vår studie har varit att dels undersöka hur personer som bär på upplevelser av att befinna sig i hemlöshet upplever sin livssituation, och dels vilken roll frivillighetsorganisationer spelar i hemlösas liv. I det övergripande syftet har det även ingått att analysera hur hemlöshet som fenomen påverkar individens självbild, det sociala kapitalet samt känsla av sammanhang. Studien har utgått utifrån följande frågeställningar:

- Hur upplever hemlösa sin livssituation?
- Hur kan självbilden se ut hos de hemlösa individerna?
- Vilken betydelse upplever den hemlöse att frivillighetsorganisationen har haft i hans liv?

Vi kan utifrån resultaten i första avsnitten *Livet som hemlös* tolkar vi vår empiri som att den talar för att hemlöshet är ett tillstånd präglad av en kamp för överlevnad, värdighet och trygghet. Vi har också kommit fram till att hemlöshet, för våra respondenter, har inneburit någon typ av social utestängning. Således följer en kamp för att ta sig vidare och in i samhället igen. Vidare visar vår studie på att hemlöshet innebär en kamp för att tillgodose sina mest basala behov. Vi vill här också lyfta våra observationer kring styrkan vi har sett hos våra respondenter. Trots motgångar har de haft en glimt i ögat och en önskan och vilja att ta sig vidare.

Utifrån studien har vi även funnit resultat som har bekräftat den tidigare forskning gällande huruvida självbilden påverkas av att vara hemlös. Vi har kunnat dra paralleller mellan vår forskning och det som tidigare har publicerats på området på flera plan; dels den individuella känslan av socialt utanförskap, och dels samhällsdiskursen påverkan på individen. Vi kan också dra slutsatsen att frivillighetsorganisationerna bidrar med en form av socialt kapital genom att erbjuda socialt stöd men också en gemenskap och trygg miljö där det finns en acceptans och välvilja. Entydigt framkom det en positiv känsla gentemot den organisationen besökarna vände sig till. De talade i positiva ordalag om både miljön och personalen och den stora betydelsen organisationen har haft i deras liv.

Genom att vi i vår studie har valt att lyfta ett brukarperspektiv har vi kunnat höra enskilda hemlösas upplevelser. Vi anser att det är viktigt att denna grupps röster får höras och synas. Vi vill således genom denna studie visa att det bakom all statistik och alla rapporter finns individer som bär på både unika berättelser, erfarenheter och livsöden som följd av livet som hemlös. Vi har också haft ett intresse av att undersöka frivillighetsorganisationernas roll för den hemlösa, utifrån just ett brukarperspektiv.

Under studiens gång har vi genom vår insamlade empiri kunnat bygga upp en djupare förståelse kring innebörden av frivillighetsorganisationers arbete gentemot hemlösa och utsatta grupper i samhället. Genom att analysera respondenternas utsagor med teorier om självbild och självkänsla, känsla av sammanhang och socialt kapital blir det tydligt att frivillighetsorganisationer bedriver verksamheter som gynnar hemlösas välmående, på flera olika plan. De utgör, som Nordfeldt (1999) tidigare har påstått, ett komplement till den offentliga sektorn i den mening att de når ut till denna grupp på ett sätt som sociala myndigheter kanske inte gör i samma utsträckning. Vi kan utifrån studiens resultat se att frivillighetsorganisationerna har en annan ingångsvinkel till målgruppen, då myndighetsutövning inte är aktuellt. Snarare handlar organisationernas roll om att stötta upp och vara behjälplig i de situationerna där besökarna upplever att samhället sviker dem.

Andersson (2000) menar att hemlöshet är en konfliktfylld tillvaro. För den enskilde berör konflikten å ena sidan en saknad och längtan efter drägliga levnadsförhållanden och ett värdigt liv. Den andra sidan speglar en verklighet med en vardag präglad av ekonomiska bekymmer, osäkerhet, våld, självförakt, sjukdomar, oro och perioder av köld och ensamhet. Vidare beskriver Andersson (2000) hur den enskilde efter en längre period av hemlöshet börjar se sig själv som ett hopplöst fall, som en spegling av samhällets förenklade antaganden om hemlösa. Bilden av och klyftorna mellan "vi och dom" stärks av det faktum att samhällets medborgare har svårt att se länkar mellan sig själva och de hemlösa. Med tiden blir tanken på en ordnad bostad en fantasi och ett orimligt mål för den hemlösa (ibid). Bostaden har en djup social och kulturell innebörd som ligger till grund för hur våra erfarenheter skapas, men också för vår självförståelse och identitet (Swärd 2021). Trots att fenomenet hemlöshet engagerar och organiserar människor i en hjälpsam anda finns inga lätta lösningar. Vi vill med det sagt lyfta vikten av att ha en enad syn på fenomenet från makthavarnas sida och utifrån det arbeta med frågan, från nationell nivå ner på en kommunal nivå.

Vidare menar vi på att hemlöshet som socialt problem i Sverige måste tas på allvar. Vi instämmer därmed i Stadsmissionens (2020) kritik gällande att Sverige idag ännu inte har någon nationell strategi i hur man ska förebygga och motverka hemlöshet. Detta upplever vi går att jämföra med att stå handfallen inför

problemet, att samhället sviker de individer som av någon anledning har förlorat tryggheten i att ha ett eget hem. I dagsläget handlar arbetet främst om att skademinimera och hjälpa individer till att få tak över huvud för natten. Vi hade velat se ett kompletterande, långsiktigt arbete som har fokus på att förebygga hemlöshet. Vi är införstådda i komplexiteten i hemlöshetsfrågan, vi anser dock att man behöver ta ett övergripande ansvar från makthavarnas sida för att på så vis starta upp ett proaktivt arbete inom området.

Vi har sedan studiens start kommit över en stor mängd tidigare forskning på området rörande hemlöshet. Den större massan behandlar hur olika professioner och forskare ser på hemlöshet. Vi anser att det råder en brist på forskning som berör frivillighetsorganisationernas betydelse för den hemlösa utifrån ett brukarperspektiv. Här ser vi vår studie som ett bidrag. Vidare önskar vi mer forskning kring de sociala behov som uppstår vid hemlöshet, också här ur ett brukarperspektiv. Vi tänker oss till exempel mer forskning kring vilka faktorer som bidrar till ohälsa respektive hälsa för denna målgrupp.

Vi kan med denna studie visa på en ökad förståelse kring betydelsen av sociala relationer, samhörighet och trygghet för den hemlösa, i skapandet av en känsla av sammanhang. Vi kan se att dessa faktorer har bidragit till en förbättrad hälsa hos våra respondenter. Frivillighetsorganisationerna har i denna studie haft en avgörande roll i processen mot en förbättrad livssituation. Det går därav att konstatera att dessa komponenter är av stor vikt dels för det sociala arbetets praktik i stort men också för den enskilde socialarbetaren som möter denna grupp i sitt yrke. Det är också av relevans för fortsatt forskning på området.

Referenslista

Akademikerförbundet, SSR (2014) *Global definition av professionen socialt arbete*.

https://akademssr.se/sites/default/files/files/global_definition_socialt_arbete.pdf

Hämtad: 2021.04.16

Andersson, Widar (2000) Förord I: Swärd, H & Runqvist, W (red.) *Hemlöshet en antologi - om olika perspektiv och förklaringsmodeller*. Carlsson: Stockholm.

Antonovsky, Aaron (2005) *Hälsans mysterium*. 2 uppl. Natur & Kultur: Stockholm

Blennerger, E (1993) Begrepp och modeller i SOU 1993:82 *Frivilligt socialt arbetekartläggning och kunskapsöversikt*, Svedberg, L. Blennerger, E. Isaksson, K. Jeppsson Grassman, E. Qvarsell, R. rapport av Socialtjänstkommittén: Stockholm

Boydell, K, Goering, P and Morrell - Bellai, T (2000) *Narratives of Identity: Representation of Self in People Who Are Homeless*. *Qualitative Research* 10 (1): 26-38.

Boverket (2020)

<https://www.boverket.se/sv/kommunernas-bostadsforsorjning/vad-sager-lagen/ratt-till-bostad/>

Hämtad: 2021.03.01

Boverket (2019)

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsforsorjning/>

Hämtad: 2021.03.01

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber: Malmö

Christakis, Nicholas A. & Fowler, James H. (2010) *Connected. Mänskliga relationer och sociala nätverk och deras betydelse i våra liv*. Natur & Kultur AB: Stockholm

Collins, Hill Patricia (1989) *The social construction of black feminist thought*. Source: *Signs*, Summer, 1989, Vol. 14, No. 4, Common Grounds and Crossroads: Race, Ethnicity, and Class in Women's Lives, pp. 745-773

Cullberg Weston, Marta (2005) *Ditt inre centrum. Om självkänsla, självbild och konturen av ditt liv*. Natur och Kultur: Stockholm

Förenta Nationerna (2008) Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna.

[https://fn.se/wp-](https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf)

[content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf](https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf) Hämtad:

2021.03.01

Giddens, Anthony & Sutton, Philip W. (2014) *Sociologi*. upplaga 5. Studentlitteratur AB: Lund

Holmberg, Marika (2006) Hem och hemlöshet ur ett manligt perspektiv. I: Magnusson, Ann-Sofie (red) *Hemlöshet och hemlöshetsarbetet i Göteborg*. FoU i Väst/Gr.

Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (2019) Etik i forskning och etiska dilemman – En introduktion. I: Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red) *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Gleerups: Malmö

Kvale, Steinar & Brinkmann Svend (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Upplaga 3. Studentlitteratur AB: Lund

Laufente Corazon. R, & Lane. L, Patricia (1995) *The Lived Experiences of Homeless Men*. Journal of Community Health Nursing, 1995,12(4),21 1-219.

Länsstyrelsen (2015) Hemlöshet. *En fråga om bostäder. Slutrapport för länsstyrelsernas hemlöshetsuppdrag 2012-2014*. Diarienummer 405-24754-2014

Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (2011) Socialt arbete och socialt kapital - en historia med komplikationer. I: Starrin, Bengt & Rønning, Rolf (red) *Socialt kapital – i ett välfärds perspektiv*. Liber AB: Malmö.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB (2013)

<https://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Internationella-organisationer/NGOs/>

Hämtad: 2021.03.01

Nordfeldt, Marie (2000) De frivilliga organisationernas roll för den hemlösa I: Swärd, H & Runqvist, W (red.) *Hemlöshet en antologi - om olika perspektiv och förklaringsmodeller*. Carlsson: Stockholm.

Nordfeldt, Marie (1999) *Hemlöshet i välfärdsstaten - En studie av relationerna mellan socialtjänst och frivilliga organisationer - i Stockholm och Göteborg*, Uppsala Universitet, Motala Grafiska AB: Uppsala

Nygren, Lennart (2019) *Risken finns, finns nyttan? I: Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (red) Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Gleerups: Malmö

Olbers, Anna (2006) *Hem och hemlöshet ur ett kvinnligt perspektiv*. I: Magnusson, Ann-Sofie (red) *Hemlöshet och hemlöshetsarbetet i Göteborg*. FoU i Väst/Gr.

Oliver, Vanessa & Cheff, Rebecca (2012) *The Social Network: Homeless Young Women, Social Capital, and the Health Implications of Belonging Outside the Nuclear Family*. Youth & Society 2014, Vol. 46(5) 642–662.

Olsson, Lars-Erik (2008) *Civila samhället och utsatta medborgare - hemlöshet som exempel*. Socialmedicinsk tidskrift 1/2008.

Starrin, Bengt & Rønning, Rolf (2011) *Socialt kapital- ett fruktbart begrepp*. I: Starrin, Bengt & Rønning, Rolf (red) *Socialt kapital – i ett välfärdsperspektiv*. Liber AB: Malmö.

Starrin, Bengt (2011) *Socialt kapital och hälsa*. I: Starrin, Bengt & Rønning, Rolf (red) *Socialt kapital – i ett välfärdsperspektiv*. Liber AB: Malmö.

Socialstyrelsen (2017) *Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär*.
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-11-15.pdf> Hämtad: 2021.03.01

SOU 1993:82. *Frivilligt socialt arbete*. Stockholm: Graphium/Nordstedts AB

Stadsmissionen (2020) *Hemlös 2020. Tema: Ny nationell strategi mot hemlöshet*.

Stadsmissionen (2017) *Hemlös 2017. Tema: Sverige i stort behov av nya grepp i hemlöshetspolitiken - kommunerna måste ta kampen mot hemlöshet på allvar*.

Stadsmissionen (2019) *Hemlös 2019. Tema: Sociala bostäder - en svensk modell med inspiration från andra länder skulle ge oss nya, värdefulla verktyg mot hemlöshet*.

Swärd, Hans (2001) *Porträtterad nöd - berättelser om hemlösa*. Socialvetenskaplig tidskrift, 8(1-2), 54-76

Swärd, Hans (2004) *Att förklara hemlöshet*. Socialmedicinsk tidskrift nr 1/2004.

Swärd, Hans (2008) *Hemlöshet*. Upplaga 2. Studentlitteratur AB: Lund

Swärd, Hans (2021) *Hemlöshet*. Upplaga 3. Studentlitteratur AB: Lund

Vetenskapsrådet (2002) <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> Hämtad: 2021.03.10

Walsh, C & Bell, M (2015) *Finding a Place to Belong: The Role of Social Inclusion in the Lives of Homeless Men*. The Qualitative Report 2015 Volume 20, Number 12, Article 3, 1974-1994.

Åsberg, Rodney (2001) *Ontologi, epistemologi och metodologi – En kritisk genomgång av vissa grundläggande vetenskapsteoretiska begrepp och ansatser*. Nr 2000:13. Reviderad upplaga från september 2001. Institutionen för pedagogik och dialektik, Göteborgs universitet.

Bilaga 1 - Informationsbrev

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

INFORMATIONSBREV

Hej!

Vi heter Fanny Bygdén och Cecilia Karlefäldt, vi studerar sjätte terminen på socionomprogrammet vid Göteborgs universitet. Vi skall skriva vår C-uppsats nu och syftet med vår studie är att undersöka samt belysa hemlösas upplevelse av kontakten med frivillighetsorganisationer.

Vi beräknar att varje intervju kommer att ta cirka 30–45 minuter och dessa kommer att äga rum under v. 11-12. Intervjuerna kommer att äga rum utifrån rådande restriktioner, vilket innebär avstånd vid fysiska möten. Vi är måna om att ni känner er bekväma i intervjusituationen och är öppna för att ha intervjuerna via telefon eller digitalt.

Vi undrar om ni vill delta?

Alla studier ska följa fyra grundläggande krav från Vetenskapsrådet. Det första kravet är informationskravet, vilket innebär att ni som deltagare delges information om syftet med studien samt vad er uppgift i detta projekt kommer att vara och till sist vilka villkor som gäller för ert deltagande. Det kravet uppfyller vi genom detta brev. Informationskravet uppnås också genom att vi muntligt delger er syftet med vår studie och villkoren för deltagande även vid intervjutillfället.

Det andra kravet är samtyckeskravet. Detta krav innebär att ni som väljer att delta i studien behöver ge samtycke till studiens syfte, utförande och inhämtande av information innan den genomförs. Ni som väljer att delta i studien bestämmer helt

själv över er medverkan. Detta innebär att ni har rätt att avbryta er medverkan när som helst utan några påföljder.

Det tredje kravet är konfidentialitetskravet. Alla som deltar i studien skall ges största möjliga konfidentialitet samt att personuppgifter skall hanteras och förvaras på ett säkert sätt så att obehöriga inte kan ta del av dem. Vi kommer i vår forskningsstudie anonymisera de individer som väljer att delta i studien. Vi eftersträvar största möjliga konfidentialitet genom att det endast är vi, vår handledare, examinatoren samt opponenter som kommer ha tillgång till materialet. Forskningsstudien kommer i slutändan publiceras på Göteborgs universitets databas, GUPEA.

Det fjärde och sista kravet är Nyttjandekravet. De uppgifter som samlas in om enskilda personer kommer endast att användas för forskningsändamål. Den empiri som inhämtas kommer alltså inte användas för andra syften än till vår C-uppsats. Eventuella inspelade och transkriberade intervjuer kommer även raderas och förstöras då uppsatsen är färdig och graderad.

Vill ni delta, vilket vi hoppas att ni vill, kontaktar ni oss via mejl för tidsbokning eller eventuella frågor. Det finns också möjlighet att göra en intresseanmälan hos X (organisationens namn) som sedan förmedlar vidare era kontaktuppgifter till oss, därefter hör vi av oss till er för ett första samtal.

Med vänliga hälsningar

Fanny Bygdén & Cecilia Karlefäldt

Kontaktuppgifter:

Fanny Bygdén

Cecilia Karlefäldt

xxx@student.gu.se

xxx@student.gu.se

070-xxx xx xx

073-xxx xx xx

Maimuna Abdullahi - Handledare, Göteborgs Universitet

xxx@gu.se

Bilaga 2 - Intervjuguide

Intervjuguide - C-uppsats

Vi börjar intervjuerna med att presentera oss samt syftet med vår studie. Vidare informerar vi om konfidentialitet, anonymitet och att medverkan är frivillig och att respondenten kan avsluta intervjun när som helst.

Några frågor till oss innan vi börjar?

- Vill du berätta lite kort om dig själv?
- Hur ser din boendesituation ut just nu?
 - Hur länge har du varit hemlös?
 - Vilka alternativ har du vad gäller boende och övernattnig?
- Hur hamnade du i hemlöshet, berätta lite om din bakgrund.
- Vad innebär hemlöshet för dig?
 - Vad innebär det för dig att vara hemlös?
 - Hur skulle du säga att situationen som hemlös har format dig som person?
- Hur upplever du att du har blivit bemött av olika myndigheter, såsom socialtjänst, uppsökarteam och polis?
 - Hur uppfattar du att de ser på dig?
 - Hur påverkar det dig och din bild av dig själv?
- Hur upplever du att du blir bemött av andra hemlösa?
 - Upplever du att det finns en samhörighet med andra hemlösa?
- Hur upplever du att du blir bemött av andra samhällsmedborgare, som inte är hemlösa?
 - Hur uppfattar du att de ser på dig?
 - Hur påverkar det dig och din bild av dig själv?
- Hur fick du kontakt med XXX (org. namn) första gången?
 - Hur har din kontakt sett ut med XXX sedan den där första gången?
Hur ofta besöker du XXX?
 - Hur upplever du att du blir bemött på XX?
 - Vilken betydelse har XX spelat i din situation som hemlös?
 - Socialt stöd/nätverk, samhörighet.
- Var skulle du gå om XXX (org.namn) inte fanns?

- Är det något du vill tillägga?